

Молода Україна

журнал українського демократичного молоді

РІК ВИДАННЯ XI

СІЧЕНЬ 1961

№ 77

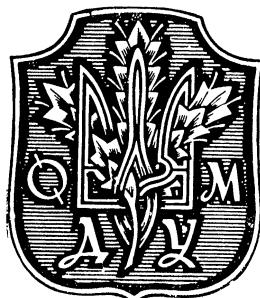
МОЛОДА УКРАЇНА

Видає Центральний Комітет Об'єднання Демократичної Української Молоді.

Редактує Колегія.

Умови передплати в Канаді:

На півроку \$2.00, на один рік \$3.50,
В США і інших країнах — \$4.00 річно.
Ціна окремого числа 35 центів.

MOLODA UKRAINA (Young Ukraine). A Ukrainian Monthly Magazine. Published by the Central Committee of the Ukrainian Democratic Youth Association. Subscription in Canada for 6 months \$2.00, one year \$3.50. Single issue 35 c.

MOLODA UKRAINA,
Postal Station "E", Box 8
Toronto, Ont., Canada.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. S. Krywolap,
Box 1586 M,
G. P. O. Adelaide,
S. Australia.

В Аргентині:

"Rada",
Av. J. M. Campos 556,
San Andres, F. C. Mitre
(Bs. As.) Argentina.

В Англії:

Mr. A. Bondarenko
78 Kensington Park Rd.,
London W. 11,
England.

У Франції:

Mr. N. Grouchetsky
33, Rue Roque de Fillol,
Puteaux, Seine,
France.
K-to: Paris CC 11.087.11

ОГОЛОШЕННЯ

УВАГА!

Накладом і силами Монреальської філії ОДУМ-у награно дві патефонні платівки. З одного боку на одній з цих платівок є одумівський марш на слова Ів. Багряного, муз. Г. Китастого.

Ціна в поодинчому розпродажі 1.25 дол. за платівку. На більшу кількість — знижка.

Замовлення разом з грішми слати на адресу:

ODUM, 6735 — 43 Ave., Rosemont, Montreal, Quebec.

УВАГА!

«ПІСНЯ УКРАЇНИ»

НОВА І ЄДИНА В ТОРОНТО РАДІОПРОГРАМА

СЛУХАЙТЕ НАШУ ПРОГРАМУ КОЖНОЇ СУБОТИ

від год. 4.30 до 5.30 ВЕЧОРА, та кожної неділі з 4-ої до 5-ої год. вечора з радіовисильні CHWO на хвилі 1250 М.

В радіопрограмі "Пісня України" виступають визначні українські мистці, науковці, журналісти, обговорюються актуальні події з українського життя.

Наші радіопередачі можна чути не лише в Торонто, але також і в ГАМІЛЬТОНІ, СТ. КАТЕРІНС, ГРІМСБІ, БЕРІ та околицях.

Підтримуйте єдину в Торонто українську радіопрограму, надсилайте нам свої побажання й зауваги на адресу:

64 Hewitt Ave, Toronto, Ont. Tel.: EM 6-3380

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

М. Ситник: РІЗДВЯНИЙ ВІТЕР

М. Рильський: МОВА

В. Дудінцев: НОВОРІЧНА НОВЕЛЯ

Н. Н.: НІЧ (Пам'яті М. Леонтовича)

А. Малишко: БУДУ НАВЧАТИСЬ...

С. Голубенко: ДЕКАБРИСТИ Й УКРАЇНА

Ю. Лавріненко: "ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ" М. Грушевського

Ю. Яновський: РОМАНТИКА МОРЯ

П. Вулгаїв: ПОЛІТИКА МОСКОВСЬКИХ АГРЕСОРІВ НА ТЕРенах
УКРАЇНИ

ЗГАДАЙМО НАШИХ АВТОРІВ (Редакційна)

Ю. Гайдар: ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО

КІКЕЦЬ ІДЕОЛОСІЇ (З приводу одноіменного твору американського вченого Даніеля Белла)

I. Грицанюк: БІБЛІОТЕКА СВІТОВОЇ КЛАСИКИ

I. Пишкано: І СМІШНО, І СУМНО...

С. Голубенко: НАРИС ПРО ВЕЛИЧНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПАМ'ЯТНИК
СТАРОВИНИ

Список авторів, твори яких друкувалися в "Молодій Україні", одумівська хроніка тощо.

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Частина видань "Молодої України"
за останні два роки.

З Різдвом Христовим, з Новим Роком!

Михайло СИТНИК

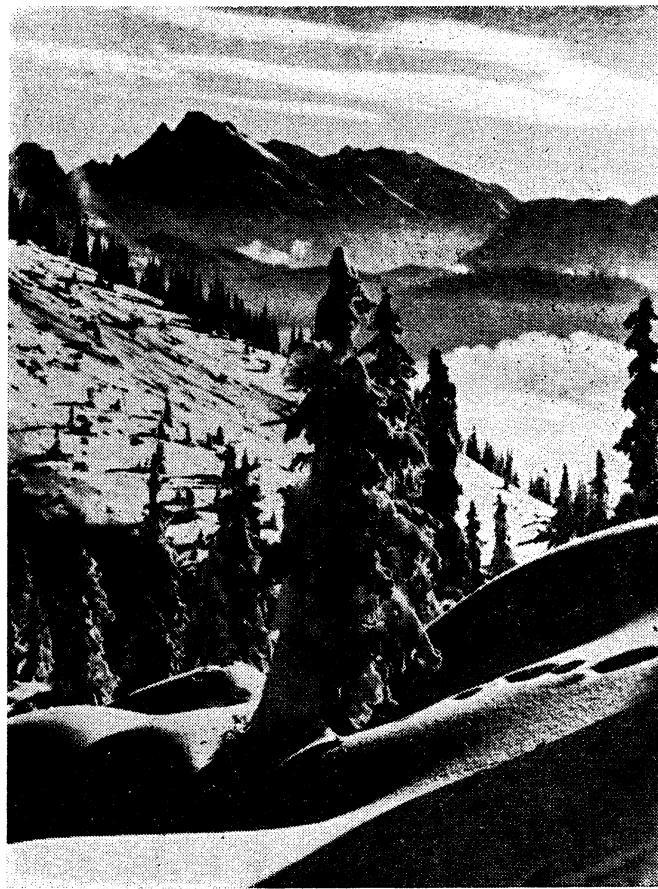
Різдвяний вітер

Заколядуймо ж, друзі, всі гуртом,
Забувши зло, що поміж нами висне.
Нехай обвіє нас одним теплом
Холодний вітер рідної Вітчизни.
Ви ж чуєте, брати, як до лиця,
Він припадає голубим привітом.
Ловіть, ловіть його в свої серця,
Цей рідний вітер, цей Різдвяний вітер!

Надвір, надвір, мої товариші,
Ставаймо цьому вітрові напроти —
І ми відчуєм у своїй душі
Своєї України ніжний дотик.
А він нашепче правду нам, як ось
В Різдвяну ніч над банею Софії
Він з'явиться — усміхнений Христос.
Й ніхто йому вклонитись не посміє,
Бо в Києві — господарі чужі,
Бо ж там біля Богдана сторожі
В цей час на почуття людські чатують,
А там, на східцях Лаври — мох і пил.
На землю темінь хтось навмисне виліяв,
Хтось зірку Різдвяну в Дніпро втопив,
Й вона пливе, немов печаль на хвилях.

І йде Христос по праведній землі,
Заходить в кожну християнську хату.
Він кожному господарю звелів
Не кидати надії, а чекати.
Ось-ось ударить урочистий дзвін,
Стряснувши ніч від Дону аж до Сяну,
Й народиться Вона так, як і Він —
Держава наша. Він її догляне.

Ви чуєте, гей, друзі, тут і там,
Про що нам шепче цей Різдвяний вітер?
Народження Держави і Христа —
Єднається в серцях і заповітах.

Зима в Карпатах.

М. РИЛЬСЬКИЙ

Мова

Як парость виноградної лози,
Плекайте мову. Пильно й ненастanco
Політь бур'ян. Чистіша від слези
Вона хай буде. Вірно і слухняно
Нехай вона щоразу служить вам,
Хоч і живе своїм живим життям.
Прислухайтесь, як океан співає —
Народ говорить. І любов, і гнів
У тому гомоні морськім. Немає
Мудріших, ніж народ, учителів;
У нього кожне слово — це перлина,
Це праця, це натхнення, це людина.

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМИТЕТ ОДУМ-У ТА РЕДАКЦІЯ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" ВІТАЮТЬ
З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ УСІХ ЧЛЕНІВ ТА СИМПАТИКІВ ОДУМ-У,
ЧИТАЧІВ І СПІВРОБІТНИКІВ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ", УКРАЇНСЬКІЙ УРЯД НА ЧУ-
ЖИНІ, УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ ТА ВСІ ГРОМАДСЬКІ, ПОЛІТИЧНІ І НАУКОВІ
ОРГАНІЗАЦІЇ.

ЦК ОДУМ-У, РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ".

Володимир ДУДІНЦЕВ

НОВОРІЧНА НОВЕЛЯ

Володимир Дудінцев — сучасний радянський письменник, українець з походження. Пару років тому був гостро критикований офіційними партійними чинниками за його "спотворюючий радянську дійсність" роман "Не хлібом єдиним". Деякий час Дудінцев був змушений мовчати. Нещодавно його ім'я знову виринуло на сторінках московського літературного журналу, де він надрукував цікаву "Новорічну новелю". В українському перекладі, що його зробив наш співробітник М. Дальний, ця новела появляється вперше.

Ред.

Я живу в казковому світі, у казковій країні, в місті моєї уяви. Дивні пригоди трапляються тут людям, а деякі траплялися і мені. Я розкажу вам дещо про них, бо під Новий Рік людина настроена слухати оповідання. Ми говоритимемо про дива, що їх витворяє з нами час. Час безмежний і неосяжний, і він є всюди. У казковому світі час не менш реальний, як і стандартний московський час. Починаючи оповідання, я беру на себе певний ризик: цілком можливо, що якесь курйозна особа по справжньому зацікавиться моєю казковою країною та ще подумає, що я описую дійсне, а не уявне життя.

До нашого міста прилетіла загадкова птиця-сова. Своїми візитами вона зробила декількох людей дуже щасливими. Першим був мій безпосередній зверхник, начальник лабораторії для соняшних дослідів, де я працюю. Другим був лікар невротичних недуг, мій давній приятель ще з школи. Для третьої візити сова обрала мене.

У той час я вже видав був наукові праці про деякі особливі властивості соняшних променів. Я захищив учений ступінь, став консультантом декількох комісій і спішив підійматися вище. Наслідуючи своїх поважаних учителів, я навчився тримати голову так, як вони, повільно думати над проблемами, так як вони, підносити брови так, як вони, і висловлювати свої цінні поради важним монотонним голосом. Ще одна деталь: я набув звичку дбати про мое дорогое пальто. В нашему бюро є шафи, і я, наслідуючи старших, завждиуважно вішав пальто на дерев'яному вішаку з моїми ініціалами і ховав до шафи.

Маючи певний талант, я за порадою одного академіка завжди записував думки, які з'являлись несподівано. Це ж відомо, що найцінніші думки не ті, які приходять силувано під час довгогодинного сидіння за столом, а ті, що вдаряють, мов вітер, найчастіше десь під час мандрів вулицями. Я занотовував ці думки на клаптиках паперу й забував

про них. Але наша прибиральниця добре знала, що в моїх шухлядах накопичуються папери, які горять, мов вибуховий порох. Прибиравши мій стіл, вона збирала ці клаптики й розпалювала ними в нашій бюрівій печі.

Проте, за фасадом моєї солідності, в мені жила дитина (до речі, це саме можна було сказати її про моого зверхника - доктора точних наук). Ця дитина з надутими губами часом виходила наверх, особливо вечірніми годинами, коли ми, мов очманілі, просиджували годинами перед телевізійним апаратом, задивлені в блискучі ноги футbolістів.

Як бачите, я не жалію себе цілком. Я свідомо розповідаю вам про певні риси моого характеру, і сам буду своїм найстрогішим суддею. Недавно мені відкрилися очі; кажучи точно, вони відкрилися того дня, коли вперше відвідала мене сова. Її зачіючу я своє прозріння.

Наприклад, я побачив мою полеміку з С., членом-кореспондентом одної провінційної Академії Наук, у новому світлі. П'ять років тому він назвав мою відому статтю "овочем пустої спекуляції". Я мусів зареагувати. У новій статті я ніби між іншим, спростував основні тези С. Мені здавалось, я влучив у ціль такою фразою, як "це точно те, що кандидат - наук С. намагається довести...". С. відповів на мій напад брошурою, в якій сказав, що я спрепарував висліди моїх експериментів так, щоб вони згоджувалися з теорією, поставивши "теорію" в лапки. Незабаром після цього я надрукував довшу розвідку про мої нові спостереження над сонцем, що підтвердила "теорію" в лапках і рознесла геть на тріску калькуляції С. "Торпеда влучила в ціль", — говорили мої колеги з цієї нагоди. В своїй розвідці я не згадував прізвища С. Я зінав, що він не промовчав би цієї другої торпеди. Я просто сказав "деякі автори". Але С. догадався про кого мова й відповів.

І так пішло. Ця війна, що тягнулася п'ять років, вимотала нерви мої — і не тільки мої.

Але ближче до речі. Одного ранку всі ми зібралися в нашій лабораторії, розвішали пальта на вішаках, і перед тим, як приступити до дослідчої праці — розпочали розмову. Наш старший і поважаний начальник, доктор точних наук, розпочав дискусію. У вільний від праці час він займався збиранням кам'яних сокир, древніх монет та книжок. Я думаю, що основна суть його мирного життя заключалася в цій пристрасті, а не в нашій роботі.

— Цікава річ, — сказав він, запрошуєчи нас слухати. — Не так давно, пробуючи прочитати напис на одній кам'яній плитці, я знайшов ось-такий знак...

І він показав нам білий аркуш паперу, на якому була нарисована тушем вухата сова.

Я зумів прочитати напис, — продовжував начальник гордо. — Там було чиєсь ім'я, а далі: "І жив дев'ятсот років".

— Да-а, — замріяно сказав один з моїх колег, практичний чепурун. — Для мене було б досить чотириста років.

— Дурниця! — перебив його широкоплечий старший чоловік, який звичайно невтручався до розмов. Він сидів по сусіству зі мною й відрізнявся від усіх нас своїм наїмисним недбалством до вбрання, своєю мовчазливістю й унікальною працьовитістю. — Навіщо вам чотириста років? Ви все одно нікуди не спішите.

— Я хочу звернути вашу увагу, — сказав начальник піднесеним голосом, незадоволений тим, що його перебили, — я хочу звернути вашу увагу на факт, що такі написи знайдено в багатьох країнах у різні часи. В одній пустині стоїть велетенська гранітна сова. Але в нашій місцевості моя знахідка перша. Я маю право пишатися цим, — за сміявся начальник. — Ця сова і цей напис — це моя особиста знахідка. Я викопав цей камінь у моєму власному городі.

Ми привітали його з успіхом, глянули ще раз на сову й розсілися по своїх місцях.

— Я напевно відкрию значення цього рисунка, — сказав начальник. — Опісля напишу на цю тему статтю.

— Можливо ці ієрогліфи означають людину, яка знала, як можна найкраще використати час, — піддав я думку.

— Можливо. Але це греба ще довести.

— Але дев'ятсот років життя! — не видеряв я. — Хіба таке довге життя справді можливе?

— Усе можливе, — пробурмотів мій широкоплечий сусід, не відриваючись від праці.

— Як це розуміти? — ввічливо спитав начальник.

— Час це загадка! — почулася ще більше таємнича відповідь.

— Так, час це загадка, підхопив начальник цю цікаву думку. Він узяв зі стіни пісковий годинник, перевернув його і поставив перед собою на стіл.

— Ось тече, — сказав, дивлячись на піщинки. — Гляньте, наш час життя можна порівняти з найдрібнішим зерном піску, з безконечно малою зерниною. Ось вона зникає вже...

І раптом я відчув біль десь у грудях. Я мав у своєму житті декілька місяців несподіваного, виняткового кохання; і ті місяці видавались тепер одною секундою, зернинкою піску, що впала на дно годинника. І не лишилось нічого. Мов би нічого й не було. Я зідхнув. Ох, якби можна було повернути годинник назад!

**

— Вибачте, начальнику, — перебив директор нашого персонального відділу. — Які ж результати вашої, якщо так можна висловитись, теорії? Якщо час є тільки якоюсь точкою, то чи це означає, що в нас нема нашого геройчного минулого? Чи ми не маємо майбутнього під сонцем?

Він любив ставити прямі питання голосно, мовби ловив когось на страшному злочині.

— Я вибачаюсь перед вами, якщо я щось сказав не так, — відповів наш миролюбний начальник. — Але я не думаю, що в мене був час зформулювати будь-яку теорію. Все це жарт, фантазія.

— Дивний рід жартів. Все ж таки існують межі.

— Товаришу! — крикнув раптом наш розпатланий, вічно зайнятий дивак. Всі ми оглянулись. — Нове, що ми шукаємо, майже завжди знаходиться по той бік меж!

I, скрививши насмішливо рота, глянув у строге обличчя шефа персоналу. Ми побачили нову рису характеру в нашого колеги.

Два роки ми просиділи з ним в одній кімнаті й не знали людини. Ми бачили тільки, що він рідко говорився й недбало кидав своє пальто на крісло. Ми зауважували, що половина гудзиків на його пальті бракувало. І ще ми бачили, що наш колега працює за чотирьох. Але ми не спромоглисісь пізнати його близче.

— Знаєте, я розкажу вам цікаву історію, — прозвучав знову голос цього вічно зайнятого друга.

Це всіх нас заскочило: ця дивна людина вперше вирішила сповільнити темпо своєї праці й витратити час на розмови з нами. Я не думав, що балочка про довговічність так роз'ягши його.

— Але спершу я мушу побігти у підваль, приготую приладдя, щоб даремно не тратити час, — додав він і поспішно вийшов.

— Чи він справді дивак? — запитав хтось.

— Я не думаю, — відповів веселий чепурун. — Одна дама часто приходить до нього. Я живу по сусіству з ним. Молода дама. Одного разу я налетів на неї на сходах. Навіть не помітила. Залюблена по вуха.

— Знаєте, в нього є унікальний античний годинник. Ходить надзвичайно прецизно й накручується лише раз на рік, — поінформував начальник.

— Отож, мій друже! Ви кажете дев'ятсот років, — почав з порога наш сивіючий колега. Він сів на своє місце і взяв у руки рухому лічильну лінійку. — А чи відомо вам, що час може стояти на місці, або летіти прудко? Чи ви ніколи не чекали когось?

— Так, час може мінати поволі, — сказав начальник.

— Він може стояти цілком! Пригадуєте історію про вчених, які виростили цвіт лотосу з насіння, що пролежало в камінній домовині дві тисячі років? Для того лотосу час стояв непорушно. Скажу більше, час може вертатися або скакати вперед!

Сказавши це, він ворухнув свою рахунковою лінійкою і записав щось. Він міг продовжувати працю розмовляючи.

— Я розповім вам історію, яка, без уваги на її моралізаторство, зацікавить вас.

Мені здалося, що він повернувся в мій бік, ніби слова його були призначенні виключно для мене.

— Декілька років тому, в одному королівстві, в одній країні, а точніше в нашому місті, сталається така подія: одної неділі, у Парку Культури, в одному з найтемніших закутків, зібралася група шестидесяти, а може сотня, добре вдягнених чоловіків на нараду. Пізніше стало відомо, що це відбувалася — так би сказати “законна” рада бандитів та злодіїв. Вони мали в цій шайці сурові правила й карали смертю за зламання цих правил. Щоб стати членом шайки, потрібно було мати ручителів. Новим членам викарбовували на грудях певний розпізнавчий знак.

— Яке ж відношення має ця історія до нашої дискусії про поняття часу? — спитав ввічливо начальник. — Чи ви ще, може, не скінчили?

— Правильно, я ще не скінчив. Відношення дуже пряме. Якраз приступаю до цього. Збори цих

“законних” бандитів винесли шість присудів смерті і п'ять з них виконано. Вони не могли зловити шостого, бо це була скомплікована справа. Він був шефом — “паханом” по їхньому — цієї “законної” шайки, був найстаршим і найздібнішим з них. Він перебував у якісь віддаленій тюрмі й мусів пригадати раптом, що в своєму житті він не зробив ніколи нічого путнього, що й від життя нічого не дістав, і що часу йому лишилося вже мало. Він думав так: вся суть життя бандита полягає в тому, щоб забирати від інших людей їхнє багатство, золото та цінні речі. Але вартість і значення цих речей у людській спільноті катастрофально впали.

— Виглядає, що він був неабияким теоретиком, той ваш бандит, — зауважив директор персонального відділу іронічно.

— Так, він був серйозною людиною, — погодився наш чудак, і мені стало жаль його. — Цей злочинець, що заподіяв стільки лиха, почав зачитуватися новими книжками. Книги — величезне джерело сили! Він прочитав багато й не спішив залишати тюрму. Почувався задоволений читанням і роздумуванням, а його “законні” друзі могли дістти для нього кожну книжку, навіть якщо її триали за сіном замками у підвалах державної скарбниці. І він прийшов до переконання, що вартість дорогоцінних колись речей катастрофально падає. Колись було дуже модним виставляти золото на убранині чи на зброї. Сьогодні ніхто не дозволить собі показатися публічно з золотим ланцюгом на животі, чи хоч би з золотою шпилькою. Сила золота занепадає. А де подівся престиж коштовних уборів? Я запевняю вас, що найдорожчі вбраяння виходять сьогодні з моди. Йти матеріалістичною стежкою сьогодні є ознакою духової відсталості.

— Дивись, як той бандит розправився з своїми матеріальними цінностями! Скажіть же, що ж треба ставити на місце вартісних речей? — запитав директор персоналу. Ця історія трохи заторкнула його, бо на ньому був якраз дорогий костюм, а його дружина, опинившись якось у лабораторії, мала на собі тяжкого темнобрунатного лиса.

— Є речі і речі, думав бандит. Він зрозумів, що вартість речей заміняється неодмінно красою людської душі, яку не можна ні купити, ані вкрадти. Не можна змусити когось любити вас силою. Краса душі вільна. Вона вибіглася на перше місце і відтиснула золото і оксамит. Тепер Сандрильони у бавовняних одягах тріумфують над шовками принцес, бо вартість дешевого одягу полягає в його стилі, отже ця вартість нематеріальна. Стиль одягу характеризує смак і характер особи, що його вибрала. Це не випадок, що багато принцес, які зберегли душу, почали вдягатися, мов прості Сандрильони. Коли ж зустрічаемо когось загорненого в лисів та коштовні одяги, то не цікавимося їхньою ціною, а тільки намагаємося бути якнайдалі від тієї духової потвори, що їх носить.

Мій бандит зненацька побачив, що він ніколи в своєму житті не мав таких речей, як людська похвала, приязнь, справжня любов, та ще й намагався зневідрізняти їх. Щось, мов грошева реформа, сталось у ньому. Так... Оповідач відкашлянув і продовжував:

— Але люди, кохання, приязнь, яких він потребував, — існували на землі. Він знав — була одна жінка, але він не міг навіть бачитися з нею. Не смів показуватися їй... Отож він списував усі свої думки у довгому листі до своїх “законних” товаришів, повідомивши їх, що відходить від них до нормальних робочих людей і буде якось боротися за свої нові переконання. Адміністрація тюрми надрукувала цього листа окремою брошурою. Ви ж розумієте, той документ мав велику силу, і потрібно було його використати.

Подивіться ж на ситуацію, у яку наш “пахан” попав. За час свого життя він був засуджений на більш ніж двісті років тюрми, неможливих для відсидження. Він був свідомий, що уряд не зменшить кари. З другого боку, він знав краще, ніж будь-хто, закони своєї шайки, і знов, що його товариші не простять йому дезерції, що десь його чекає ніж. Але йому лишалося ще кілька років життя, щоб досягнути речей, на які він зважився. Він утік з тюрми, не зважаючи на загрозу з боку своїх товаришів. Він був досить багатий і, як це буває в казках, знайшлися лікарі, які знали як змінити його обличчя і волосся. Вони змінили також і звук його голосу. Вони були великими артистами.

Бандит дістав чисті документи і став новою людиною. За три роки він скінчив два інститути. І ось, зараз, він довершує свої справи — своє велике бажання дати щось людям.

— Все це гарно, — перебив я його, бо він постійно дивився на мене. — Але що це має спільногого з нашою дискусією? З фактом, що час може стояти непорушно, або летіти; з написом: “І він жив дев'ятсот років”?

— Має багато спільногого. Виконавці смертного присуду полюють за тією людиною. Вони постійно на його слідах. Вони напевно зловлять його. Йому залишилося дуже мало часу. Часу! — ви розумієте? Ця людина хотіла вижитися у двох-трьох роках. А що було б, якби він жив таким приспішеним способом усе своє життя? Його життя було б, мабуть, довшим як дев'ятсот років.

— Ви маєте на увазі, звичайно, зміст життя, а не саму його тривалість? — спітав начальник.

— Очевидно! Тільки зміст! Зміст, яким наповнююмо посудину життя. Ми мусимо наповнювати її лише найсильнішими захопленнями, сенсаціями найбільшої насолоди!

— Звичайно, все ясне! — озвався директор персонального відділу. — Це проповідь найчистішого егоїзму. Ви хотите насолоди в усьому. А я думаю, що потрібно працювати для народу. Що ви скажете? Га?

— Ви відсталий, от що я скажу. Вас треба тягнути. Ви думаете, що насолоди їй сенсація — це гріхи, яким ви можете віддаватися секретно в чотирих стінах вашого будинку. А праця для народу — це лише громадський обов'язок. Мій бандит прогресивний у порівнянні з вами. Він випробував усі ваші насолоди і має їх досить. Тепер він признає лише одну насолоду, — ту, яку ви вважаєте неприємним обов'язком...

— Скажіть, — обізвався начальник після хвилинної мовчанки, — звідки ви знаєте такі деталі? Крім

всього іншого, людина змінила своє обличчя, своє ім'я... Мабуть, не такий дурний він, щоб звірятись випадково зустрінутій особі.

— Я не випадкова для нього особа.

— Ви повинні видати його владі, якщо ви чесна людина, — заявив раптом директор персонального відділу. — Він вчинив багато злочинів, він утік з тюреми...

— Нізацо в світі! — сказав наш приятель. — Я не видам його за жодну ціну. Він не є більш бандинтом, не є небезпечним. Він навіть корисний. Коли він осягне свою ціль, він сам виявиться людям.

Він вийняв з кишени свій тяжкий годинник зі стальним ланцюгом.

— Вибачте, мушу йти поглянути на показники моїх інструментів. — І він підвівся. Але в дверях на хвилинку спинився:

— Ви повинні подумати над цією історією. Особливо ж ви, — сказав він, глянувши на мене. — Я сподіваюся, що ви зробите висновок з цього досвіду й перестанете бавитись — поставте крапку над пустою полемікою з тим членом-кореспондентом наук.

Чи міг я підозрівати тоді, що життя включить навіть мене у цю історію, зробить мене другим її героем? Його двійником!

(Закінчення в черговому числі).

Н. Н.

И И Ч

(Пам'яті М. Д. Леонтовича)

Вогник, як маленька дитина, захлинається в світці розтопленого воску. Свічка ледве блимає.

Він бачить тільки чорну сильветку в покорі згорблену — то тінь матері. А в кутку, в чорному золоті риз, ховаються обличчя святих, по них блукає синенький вогник лямпадки. Сонно дивляться святі, немов і вони наніч поклалися, а може тільки приглядаються до сліз його старої матері.

Чи ж уперше бачить, чи ж не до них вона проплакала цілий свій вік? Тяжкими слізами плакала до них, як сина виряджала, у той Кам'янець велелюдний. А потім плакала, щоб синові у семінарої велось — щоб на священика... нехай уже як батько... старий весь вік коло покійників та новонароджених ходить — гіркий то хліб, а певний, — то й сина ж учати!

Так що ж, коли не вислухали її молінь — не вийшов на священика. А вийшло з сина, от так собі, як кажуть люди, казнащо.

**

Важко падали на душу тяжкі думи та терпкі слова, а там, на ній, на тій душі, самі пісні:

Діду мій... — згадалося, —
Діду мій, дударику,
ти ж, було, селом ідеш,
ти ж, було в дуду граєш,
тепер тебе немає,
дуда твоя не грає.
І пищики зосталися,
козна кому досталися...

...Казна кому досталися — аж посміхнувся — ішо то мрії! Майнули фантастичним крилом, і як те гайвороння з голодного поля, знялося, полетіло.

Тихо. Тільки вітер у комині, як на фаготі, виграє тугніяву і голодну пісню зими.

Сон торкається настуджених завірюючи повік. От тільки ноги, чує, вгрузають у чіпке місиво промерзаючої землі, а він, Господи, в який же раз спиняється і довго товче розлізлим черевиком по

старій кальоші, щоб ноги не так замерзли, щоб кров не холола.

**

Не дає спокою думка — у холодній хатині залишились дівчатка його голодні. Ба й хліба до Різдва не стало! Знає — виглядатимутъ його з дороги і тепленькими щічками топитимутъ товсту морозяну муть шибок, чекатимутъ з різдвяними дарунками від дідуна.

Коли ж тепер і в дідуся тільки злидні...

**

А в темінь думку будить і пісню; з-під гнилої стріхи до нього озивається:

“Ой, пряду, пряду,
спатоньки хочу...”

Спатоньки хочу-у-у... у комині своєї грає, як ніч, голодна пісня зими. Вона не хоче знати сонця...

“Болить моя головоночка...”

— пісня ж бо, як та слізоза, що в ній замкнулось ціле сонце...

“А мій милий йде,
як голуб гуде...”

— “Ой, пряду, пряду...” — знай співає своєї комин, а очі липнуть солодким прозорим медом:

— “Спатоньки хочу...” — немов слізоза весною ксили.

А навесні співатимутъ йому, а й сонячних же яких, пісень — русалки. Вони такі засмалені на лицях, ніби із пекла повтікали:

— “Ой, на горі виноград...” — і показують до сонця білі, як вишневий цвіт, зуби:

— “Виноград...” — співатимутъ і вибиватимутъ собі розмірно у такт по масній од жабуриння кладці — манаття на чорно гаптоване.

А він слухатиме їх... Що слухатиме! Він питиме розкритою душою отих пісень, як сонце п'є із Дніпра весняну воду — нап'ється досхочу — тоді закінчить оперу. В тій опері вінком дикого польо-

вого маку сплете цілу симфонію його ланів, жаль його русалок, прозорий танок ранішної тиши.

Коли ж весна... — свічкою запалахкотіла думка і загасла, і тільки синенький вогнік усе блимає перед сумними обличчями святих. Чи й вони прислушаються до того шаленого вітру, що шаліє надворі?

**

Він чує калатання розбудженого серця і грюкіт у сінешній двері...

— Хто б міг у таку погоду, в таку ніч? На порозі стала тінь сестри.

— І на нас, братіку, потибель найшла — скорботна мелодія сестриних слів — подумалось. От так святі б заговорили, якби могли.

Господи, помилуй... іже єси... на небеси — мруть на її устах молитви. За нею батькова тінь... — спаси нас, Боже... бач, як добивається... — Господи, прости гріхи нам наші...

— А може чоловік який з дороги, — і вигрібає з печі недотлілий жар, тож і в письмі стоить, що то найтяжчий гріх покинути в таку негоду, жива ж душа.

Світло — і рядками заколисались на стінах тіні: сестра, батько і він — найдовша тінь, що несе перед собою свічку, а та теплим воском цілує попеченою жаром руку.

В сінях холодною гадиною до тіла липне сорочки, а завірюха б'є в залязний бубон даху... І в божевіллі несамовитої фуги, неначе небесними устами, дмухає, хоче крізь щілини погасити свічку...

— Хто?!

— Чоловік — темним мимранням крізь завірюху б'є в мізок морозна іскра. Чоловік, — а засув холдний, аж руки липнуть...

Немов який ведмідь обмерзлий ввалився в сіни.

A. МАЛИШКО

Буду навчатись...

Буду я навчатись мови золотої
У трави-веснянки. У гори крутой,
В потічка веселого, що постане річкою,
В пагінця зеленого, що росте смерічкою.

Буду я навчатись мови-бліскавиці
В клекоті гарячім кованої криці.
В корневищі пружному ниви колоскової,
В леготі шовковому пісні колискової,

Щоб людському щастю дбанок свій надбати,
Щоб раділа з мене Україна — мати;
Щоб не знався з кривдою, не хиливсь
під скрутою,
В гніві — бився блисками, а в любові —
рутую!

— Господи, пишли по світах люди і в отаку негоду йдуть — хреститься на його темний вид сестра, — повсюди стало лихо.

А батькові, як од чуток бува недобрих, трясуться руки непослушні, і з недокуреної цигарки на чорну рясу сиплеється зелена потеруха. Частує гостя:

— Міцний, самосад... угощайтесь.

— Та й можна...

— Чи з далеких сторін будете? — питає й підсуга під мокру, що злинялий лис, бороду миску пшоняної каші — прошу, що Бог послав...

— А й запашна ж!

Поклалися.

Солодко позіхає подорожній і з хряском висохлих глячиков розправляє на постелі свої померзлі кості.

— ...Пішли по світах люди, — куди, й по що йдуть, самі не знають, а йдуть!

**

Довго за стіною бубонить батькова молитва. Вколисує до сну, на важких повіках чує м'ягенькість дитячих щічок, і думка розтає, що скроплений п'янкою вологістю весняний сніг.

А тоді:

“Щедрик-щедрик...
Прилетіла ластівочка,
Стала...”

Одна-по-одній полями виступають чорні й масні плями весни, вони ростуть, розбігаються, і зникає біlosніжна ряднина подільських ланів — ... стала щебетати весна полями.

На чорному кістяку розсохлих віконниць тінь — привиділась? Стер з чола піт і вдивляється в нічну темінь, — а тінь все нижче й нижче над ним нахиляється... так низько, що чує кисле дихання махорки — батько частував! Холодним потом обливався думка, — а він, як занімів... А може тільки сон недобрий, — коли ж отак у сні буває, коли тіло безвладне, а душа...

Темінь.

...болючою кропивою межиочі вдарив сніп сліпучих лез, — а й голосних же яких! І мла хитнулася — упала, і тоді замайоріло червоними ряднами... Майорять і смертним болем пеленають мозок міцніше, міцніше... і нема тим ряднам ні кінця, ні краю.

Розпахнулись рядна, і чорна тінь упала у сіру каламуту вікна.

Вікно... на скронях чує дихання вікна.

— Нехай, так краще, — заблукалася ще думка — бо й рядна розлітається й сипляться пелюстки червоного маку... пелюстки дикого, отруйного маку...

Сергій ГОЛУБЕНКО

Декабристи й Україна

У 135 роковини Грудневого повстання 1825 року, згадуючи буряні події тих часів, усе зростаючий спротив населення проти самодержавного деспотизму в Росії, широку діяльність таємних товариств, рух за знесення царату та кріпацтва і створення демократичної республіки, що врешті вилились у збройні повстання у Петербурзі і на Київщині, мусимо відзначити як надзвичайно характеристичний факт, часто промовчуваний в історії, що в тій боротьбі велику участь взяли українці, як і те, що повстання в Петербурзі послужило сигналом до збройного виступу саме в Україні і тільки в ній, бо жодний інший поневолений народ не на важився ще в той час одверто виступити проти російського окупанта.

Боротьбу цю обумовили поважні причини. Розпочавши своє царювання обіцянками конституції і запровадження демократичних свобод, Олександер I у висліді успішних воєн проти Туреччини і головно Наполеона зміцнив становище своєї держави і рішуче зрікся власних попередніх поглядів, заініціював створення реакційного Священного Союзу, спрямованого на скріплення монархічно-деспотичного устрою в Європі та проти національного визволення поневолених народів, а всередині імперії посилив реакційний режим і передав усю владу до рук малокультурного і жорстокого диктатора графа Аракчеєва.

Тимчасом перебування в часі війни в Західній Європі великої кількості волелюбно-наставленої інтелігенції, з якої складалось старшинство російської армії і серед якої була значна частина українців, дало всім їм змогу добре ознайомитись з європейськими порядками, новими політичними поглядами, гаслами недавньої Великої французької революції та формами державного устрою. Повернувшись додому, вони побачили сваволю самодержавного режиму, розквіт кріпацчини, насильницьке ширення воєнних осель, невимовні страждання народу. Це було в такому жахливому контрасті в порівнянні з тим, що вони бачили на Заході, що викликало в них велике розчарування та засудження.

Особливо глибоке незадоволення зростало в Україні, де серед громадянства ніколи не завмирала національна традиція і в народній пам'яті були живі спогади про визвольні змагання гетьмана Івана Мазепи, жертвенну діяльність Павла Палуботка, широкі пляни Данила Апостола. Коли під час походу Наполеона на Москву було смертельно загрожене саме існування російської імперії, царський уряд у тривозі за свою долю звернувся до генерал-губернатора українських земель князя Я. Лобанова-Ростовського з дорученням формувати з колишніх козаків і запорожців козацькі полки, обіцяючи, що й після війни ці військові формациї залишаться як постійне козацьке військо. Це звернення викликало серед українського громадянства ентузіазм і надію на створення власної збройної сили. За короткий час в Україні було створено 15

полків, один з яких зорганізував славний письменник Іван Котляревський. Козаки власним коштом купляли коней та одяг і надавали російській армії поважну допомогу в боях з французькою кіннотою маршала Мюрата і в часі походу в Західну Європу. 31 березня 1814 року козаки в авангарді союзних військ перші вступили до Парижу, своєю відвагою здобуваючи славу росіянам. Але після закінчення війни уряд забув свої обіцянки. Частину козаків зробили звичайним російським військом, а решту розформували. Тим самим розвіялись надії українського громадянства на створення своєї армії, і це викликало скрізь по Україні великий жаль і невдоволення.

Як протест проти тяжкої невільницької дійсності, проти неможливості вільного вислову думки, на терені імперії стали творитись підпільні організації і гуртки. В 1816 році виникає в Петербурзі таємне політичне товариство “Союз спасіння”, яке творять переважно молоді старшини. Одними з найголовніших ініціаторів його створення були українці брати Сергій, Іполит і Матвій Муравйови-Апостоли, нащадки славного роду гетьмана Данила Апостола. Товариство налічувало 30 членів і крім братів Муравйових-Апостолів до його складу входили Олександр і Микита Муравйови, князь Сергій Трубецький, князь Долгоруков, майор Михайло Лунін, полковники Павло Пестель і Федір Глинка, капітан Іван Якушкін. Поміркована частина товариства, здебільшого старшини військових з'єднань, що перебували в Петербурзі і в Москві, ставили метою організації працю на добро народові, підтримку добрих і противідію злим діям уряду та викриття зловживань. Натомість інші члени на чолі з Павлом Пестелем, полковником з розташованої коло Тульчина на Вінниччині другої російської армії, знаючи волелюбні прагнення українського народу і спираючись на них, вимагали боротьби за конституцію та парламентарний устрій і знесення кріпацтва. Пестель уклав у 1817 році статут товариства, опертий на засадах, які він обстоював всупереч деяким іншим членам. У наслідок таких розбіжностей у поглядах товариство розпалось і в 1818 році створилась нова таємна організація “Союз благоденства”, що охоплювала вже 200 членів і своїм статутом під назвою “Зелена книга” прийняла статут німецького “Союзу доброчинності” (“Тугенбунд”). У близьких зв'язках з членами цього союзу перебував Іван Котляревський.

Радикальнішими в своїх поглядах були підпільні організації в Україні. В 1818 році на Полтавщині в селі Решетилівці виникло “Товариство першої згоди”, складене зі старшин місцевих полків і українських дідичів. На відміну від “Союзу благоденства”, куди входили люди різних національностей, це товариство складалося виключно з українців. З початком 20-х років створилось ще одне українське таємне політичне товариство, яке заснував переславський маршалок Василь Лукашевич з метою боротьби за державну незалежність України.

Про існування таких товариств знов уряд, а Олександр I навіть мав “Зелену книгу” і давав її читати престолонаслідникові Константинові, не вважаючи її загрозливою для престолу. Але повстання в чугуївських воєнних оселях в Україні в 1819 році і в Семенівському лейб-гвардійському полку в Петербурзі в 1820 році, як і нові донесення про поширення діяльності таємних товариств занепокоїли уряд. Було створено військову поліцію при гвардійському корпусі і вийшов найвищий указ про закриття всіх таємних товариств та від усіх службовців військових і цивільних установ взято підписку, що вони до таких товариств не належать. На з'їзді учасників таємних товариств на початку 1821 року в Москві, де зібрались представники різних відділів “Союзу благоденства” (Петербург, Москва, Тульчин), під враженням усе зростаючих репресій більшістю петербурзьких і московських голосів вирішено розв'язати союз. Але рішучіші члени не припинили діяльності, тим більше, що зникла всяка надія на реформи і разом з тим виникла думка про зміну деспотичного режиму збройним шляхом.

Головним тереном підпільної протиурядової діяльності стає тепер Україна, де коло Тульчина на Вінниччині містилась головна квартира другої армії, старшини якої, серед них багато українців, масово належали до таємної організації. Уже в березні 1821 року в Тульчині твориться нова таємна організація — “Південне товариство”, головними ініціаторами якого стали той же Павло Пестель, Сергій Муравйов-Апостол, Олекса Юшневський, Михайло Бестужев-Рюмін, князь Олександр Борятинський, Василь Давидов, Микола й Олександр Крюкови. Члени товариства систематично збирались для розмов на політичні теми, якими керував Пестель, обговорювали теорію пізнання у зв'язку з завданнями боротьби проти самодержавного устрою, розуміли значення філософії як засобу пізнання природи та суспільства і розв'язання практичних завдань громадського життя. Торкаючись державних питань, вони схвалювали народне віче в Новгороді, як взірець демократичного вислову волі народу, засуджували об'єднання Росії в 15—16 століттях, що спричинило створення царського деспотизму, викривали варварські методи реформ Петра і кріпосницьку політику Катерини.

Обговорюючи республіканський лад, Пестель опрацював проект конституції майбутньої держави і виклав його в наказі тимчасовому революційному урядові, який мав прийти до влади після повалення царата. Конституція передбачала скасування кріпацтва і сословного устрою, рівність усіх перед законом, розподіл землі між селянами та всіма охочими зайнятись рільництвом, заборону продажу земельних наділів і збереження селян від павперації, широкі можливості для розвитку промисловості та сільського господарства. Майбутня держава мала бути демократичною республікою. Верховним законодавчим органом намічалось народне віче, верховним викончним органом — державна дума і верховим контролльним органом — верховний собор, обрані на основі загальних зборів. Політичні права мали дістати всі чоловіки, що досягли 20 років життя, натомість жінки не користались вибор-

чими правами. Виборче право не залежало від майнового стану. Для всіх громадян забезпечувалась свобода слова, друку, віровизнань, пересувань. Обороняти державу мала постійна революційна армія. Ці закони мали поширитись на всі народи, що населяють Росію, в повній рівності з російським народом. Польщі визнавалось право політичної самостійності. Натомість нічого не згадувалось про Україну, хоч під час свого перебування у Василькові Тимко Падура завважував, що члени товариства зійшлися на українській землі і не повинні забувати національних вимог українця, хати якого стали для них притулком.

Південне товариство розгорнуло широку діяльність і щороку під час контрактових ярмарків у Києві відбувало свої з'їзди. На першому з'їзді керівників товариства в січні 1822 року в Києві директорами цілого товариства було обрано Пестеля й Юшневського. На тому ж з'їзді Пестель доповів про основи конституційного устрою майбутньої Росії. Членам товариства було дано рік для обміркування його проекту конституції і на другому з'їзді в січні 1823 року було прийнято конституцію Пестеля, що одержала назву “Руська Правда”. Зміну існуючого устрою Пестель проектував перевести шляхом повстання військ і страти царя Олександра та цілої його родини. Всі члени південного товариства вважали це конечним для успіху справи.

Централля товариства містилась у Тульчині, а крім неї діяли також Кам'янська управа на чолі з Давидовим і князем Волконським та Васильківська, якою керували Сергій Муравйов-Апостол і Михайло Бестужев-Рюмін, які стало відбували свої наради і вели пропаганду серед населення.

Разом з південним товариством розгортали свою діяльність в Україні й інші політичні організації. В 1823 році “Товариство першої згоди” на з'їзді на Волині перетворилось у “Товариство об'єднаних слов'ян”. Складене виключно з українців, серед яких особливо відзначились Іван Горбачевський, Яків Драгоманов (рідний брат Петра Драгоманова), брати Петро й Андрій Борисови, Юліян Люблинський, І. Сухиня (Сухинів), — воно ставило свою метою створення федеративної республіки слов'янських народів Росії, Польщі, Сербії, Богемії, Моравії, Дальматії, Хорватії і навіть Угорщини, Молдавії та Волохії. Характеристично, що хоч усі члени товариства були українці, вони нічого не згадували в своїх проектах про Україну та Білорусь. За їх плянами кордони проектованої федеративної держави мали сягати чотирьох морів: Білого, Балтійського, Адріатичного та Чорного, і тому на державному гербі мало бути зображені чотири якорі. Кожна держава, що входила до складу федерації, мала розробити свою республіканську конституцію з урахуванням своїх особливостей. Скасування кріпацтва і станових привілеїв, запровадження парламентарної системи управління, створення конгресу для керування загальними справами союзу слов'янських держав були необхідними заходами для здійснення федеративної держави. В основу цього слов'янського єднання лягла ідея про кровну рідність народів, близьких культурою, мовою і своїм демократизмом, що мав виявитися в знесенні самодержавства та кріпацтва.

Ця найрадикальніша таємна група була завжди прихильником рішучих дій, вела широку пропаганду серед селянства, його члени керували повстанням першої grenadierської чоти Саратовського полку.

Під впливом широкої підпільної діяльності на Україні створилось “Північне товариство” в Петербурзі на чолі з Микитою Muравйовим. Його проект конституції чимало різнився від Пестелевого. За Muравйовим Росія проголошуvalася федерацією п'ятнадцятьох держав, кожна з яких мала свою столицю. Серед них були: Волховська держава зі столицею в Петербурзі, Чорноморська держава зі столицею в Києві, Українська держава зі столицею в Харкові, Кавказька держава зі столицею в Тифлісі та інші. В кожній державі найвищим органом влади мала бути окрема репрезентативна установа, поділена на дві палати: верхню — державну думу і нижню — палату виборних депутатів держави. Верховна влада у федерації мала належати народному вічу — двохпалатному парламентові, верхня палата якого зватиметься Верховна Дума і нижня — палата народніх представників. Вибори до них органів влади обумовлювались високим майновим цензом. Право голосування матимуть лише ті, що є власниками рухомого чи нерухомого майна на суму не менше 500 карбованців. Імператор матиме лише виконну владу. Він зможе затримати схвалення закону і повернути його до парламенту на новий розгляд, але не може відхилити його. За конституцією імператор вважатиметься лише верховним урядовцем, діставатиме велику платню у 8 мільйонів карбованців на рік і зможе, якщо захотів би, утримувати придворний штат, який проте не матиме виборчих прав і буде усунутий від політичного життя держави. Всі державні посади будуть виборні. Земля залишиться власністю поміщиків, і селян визволять з кріпацтва лише з двома десятинами на двір. Станові привілеї зносяться. Декларується рівність всіх перед законом, свобода слова, преси, віровизнань і переїздів. Воєнні оселі ліквідуються. Разом з постійним військом існуватиме міліційна система.

Провідники руху розуміли, що найбільша ненависть до сучасного режиму скупчена у волелюбній Україні і спирались на неї. Поет Кондратій Рилєєв у своїх “Думах” оспіував борців за волю України, користуючись історичними перекладами та “Історією Русів”. Герой його поеми “Наливайко” свідомо йде за рідний край на страту, а герой поеми “Войнаровський” — “готовий усі жертви принести країні рідній” і на сибирському засланні “про Україну незабутню як син Вкраїни мріяв він”. Так само Федір Глинка написав історичний роман “Зиновій Богдан Хмельницький”, оспівуючи визвольну боротьбу українського народу.

На Україні діяльність таємних товариств усе зростала. Після нарад у Млиніцах і Лещині Товариство об'єднаних слов'ян злилося з Південним товариством, активізуючи ще більше його працю свою радикальністю й енергійністю. Вони вимагали негайно розпочати рішучі дії, але інші члени Південного товариства вважали за доцільне ще перед початком рішучих дій увійти в контакт з польськими таємними товариствами. Переговори з пред-

ставником польського патріотичного союзу князем Яблонським особисто провадив Пестель.

Ініціатива скрізь була в руках українців, що вплинули до Південного товариства з Товариства об'єднаних слов'ян. Микола Маркевич, згодом видатний український історик, у 1825 році писав Кондратію Рилєєву: “Ми не забули дій великих мужів України, в багатьох серіях не ослабла ще давня сила почувань і віданості вітчизні; Ви знайдете ще в нас дух Полуботка”.

Діяльність Південного товариства врешті стала відома урядові завдяки доносам. Влітку 1825 року підтаршина третього Бузького уланського полку Шервуд виклав Олександрові всі подробиці Південного товариства. Те саме 7 грудня 1825 року (цио і всі дальші календарні дати даємо за новим стилем) доніс капітан піхотного полку, яким командував Пестель, Майборода.

Зі смертю 1 грудня 1825 року бездітного Олександра I в Росії наступила державна криза, і мере жа таємних товариств, що вкривала Росію, Україну та Польщу, спираючись на велике незадоволення народу диктаторським режимом Аракчеєва, підняла прапор одвертої боротьби. Щоб рятувати імперію, шеф головного штабу барон Дибіч відрядив до Тульчини генерал-ад'ютанта Чернишова для арешту діячів Південного товариства, на яких указував Майборода. 25 грудня в Тульчині був заарештований Пестель.

Але це не мало впливу на рішення Північного товариства в Петербурзі за допомогою військового виступу повалити монархічний устрій і встановити республіку. Комендантом повстання обрано князя Сергія Трубецького, якого підтримала гвардія. У виборах брали участь Кондратій Рилєєв, князь Євген Оболенський, Олександр Бестужев та ін. Вони були рішенні збройним виступом перешкодити складанню присяги новому цареві Миколі і змусити Сенат та Державну раду проголосити маніфест до народу про повалення царського уряду, скасування кріпацтва, про політичні свободи, скликання установчих зборів (великого собору) і створення тимчасового уряду на час дії установчих зборів.

26 грудня 1825 року петербурзькі військові частини — дві чоти лейб-гвардійського московського полку, частина лейб-гренадирського полку і гвардійський екіпаж відмовились присягати Миколі і під проводом своїх старшин, членів Південного товариства, вийшли на вулицю. На Сенатському майдані пролунали постріли.

Вістка про повстання в Петербурзі стала сигналом до збройного виступу на Україні. Натхненниками його були українські старшини, члени Товариства об'єднаних слов'ян, що кілька місяців тому злилося з Південним товариством. Ініціатори повстання, старшини розташованого на південь від Києва Чернігівського піхотного полку І. Сухінів, А. Щепима, А. Кузьмин, В. Соловйов визволили заарештованого за наказом уряду напередодні повстання підполковника Сергія Muравйова-Апостола і він прийняв провід повстанням. Пестель не міг брати участі, бо ще 25 грудня був заарештований за доносом Майбороди.

10 січня 1926 року в селі Трилісах коло Фастова повстало п'ята чета Чернігівського полку. Пов-

станці рушили в село Ковалівку, об'єдналися з іншими чотами і пішли на Васильків, де містився штаб і решта частин повсталого полку.

Плян Товариства об'єднаних слов'ян передбачав рішучі дії: близькавичне захоплення Києва, де стояли дружні військові частини й енергійно діяв один з членів товариства Яків Андрійович. Він підготував українців — робітників Київського Арсеналу до повстання і захоплення цього заводу, що дало б повстанцям чималу кількість зброї і уможливило б озброїти місцеве населення, яке з величими симпатіями ставилось до ідеї повстання проти зненавидженого режиму.

Плян Муравйова-Апостола не передбачав такої поспішності. Він хотів зачекати до приєднання інших військових частин, що їх очолювали інші члени Південного товариства, і тоді виступити спільними силами. Щоб об'єднатися з цими полками, Муравйов-Апостол рушив на Брусилов, але дійшовши до Мотивилівки, переконався, що числити на ці полки не доводиться. Лишилась ще надія на 17-й єгерський полк, розквартирований у Білій Церкві. Для з'єднання з ним Чернігівський полк змінив попере-дній маршрут і пішов у білоцерківському напрямі, але досягши села Пологи, дізвався, що 17-й єгерський полк уже залишив Білу Церкву і тому сподіватись на нього не можна. Муравйов-Апостол не втрачає мужності і вирішує йти на Житомир, де стояли військові частини під командою членів товариства.

Вістка про повстання поширилась серед людності й була зустрінута захоплено. Місцеве населення вітало повстале військо і давало йому все необхідне. Серед народу і вояків ширилися проклямації Бестужева-Рюміна і "Катехизис" Муравйова-Апостола, в якому він обґрутував потребу збройної боротьби текстами зі святого Письма. Цю книгу післали теж до Києва. Багато українців, членів Товариства об'єднаних слов'ян, що були по інших військових частинах, вели розмови з солдатами, готували їх до повстання для допомоги чернігівцям. Особливо відзначились брати Андрій і Петро Борисови, Володимир Бечасков, як і Яків Андрійович, що готував повстання на Арсеналі в Києві. Муравйов-Апостол був переконаний у швидкому приєднанні до нього нових повсталих полків і продовжував марш у напрямі на Житомир.

На цьому шляху, коло села Ковалівки, між Фастовом і Білою Церквою, 15 січня 1826 року його зустріло урядове військо під командою ген. Гейсмана. Повстанці були певні, що це йде їм на допомогу один з повсталих полків. Але гусари Гейсмана, наблизившись, обстріляли їх з гармат. Щепима був забитий. Сухінів утік, але пізніше був схоплений. Поранений Кузьмин опинився в полоні і пізніше застрелився. Пораненого в голову Муравйова-Апостола і Бестужева-Рюміна заарештували і відправили в Петербург на слідство. Була заарештована й основна маса повсталих солдатів. Цілий Чернігівський полк був відправлений на Кавказ.

Повстання Чернігівського полку обумовило масовий рух на Україні. Чутки, що "в Петербурзі щось почалося", що "гнобителів б'ють", що "повстають цілі полки" викликали велике збудження і позначились на заворушеннях українського селянства

особливо в районі повстання Чернігівського полку. В багатьох селах спалахнули повстання, в інших готувались до них. Ширились чутки про волю, з уст до уст передавались перекази про сина Гонти, що розіслав усім панам накази з вимогою віддати землі селянам з погрозою смерти в разі невиконання цього. Виступи селян супроводжувались відмовою від панщини. Складались списки загонів до близького загального повстання.

Рух набрав такого розмаху, що 24 травня 1826 року вийшов особливий маніфест до кріпацького населення з запереченням чуток про близьке скасування кріпаччини і вимогою безумовної слуханності під загрозою кар не лише за заколоти, але й за складання скарг проти поміщиків на царське ім'я.

Маніфестом від 11 червня 1826 року був створений верховний карний суд для розправи з учасниками Грудневого і Січневого повстання. Перед ним стало 579 осіб. Суд був закритий і провадився у виключних обставинах, з дотриманням — за визнанням самого шефа жандармів Бенкендорфа, — лише можливого ступеню законності і гласності. Він засудив 5 головних провідників повстань до середньовічної страти четвертування, 31 обвинуваченого до відрубання голови, решту до позбавлення всіх прав і довічної чи довготермінової каторги або віддання в солдати. Микола I, побоюючись, що цей звірячий вирок викличе небажані розмови на Заході, дещо змінив його, замінюючи четвертування на шибеницю, а решті засудженим на смерть страту засланням до Сибіру. Згідно з цим вироком 25 липня 1826 року були страчені Павло Пестель, Кондратій Рилеєв, Сергій Муравйов-Апостол, Михайло Бестужев-Рюмін і Петро Кохановський. Решта подались на каторгу, до Сибіру, на Кавказ. У Сибіру загинув засланий туди Яків Драгоманов.

На засланні українці поводились гідно. Подібно до того, як під час повстання на Київщині вони з виключною солідарністю вели агітацію серед селян і солдатів, підтримували внутрішню дисципліну повстання, виконували відповідальні доручення, так і на каторзі вони трималися спільно і не втрачали надії на визволення. Перебуваючи на Зерентуйському руднику, один з головних ініціаторів і керівників повстання Чернігівського полку І. Сухінів готовував повстання засланіх, мав у пляні захоплення гармат і визволення всіх політичних в'язнів Керчинської округи. Повстання було призначено на 6 червня 1828 року. Лише зрада одного з засланців Олексія Козакова, що викрив плян повстання, перешкодила здійсненню цього сміливого наміру. Головних ініціаторів підготовки повстання — І. Сухінова, П. Голікова, В. Бочарова, Ф. Маршакова, В. Михайлова і Тимофія, що відмовився назвати своє прізвище, засудили на смерть. 13 грудня 1828 року, напередодні страти, Сухінів повісився. Решту засуджених наступного дня розстріляли.

Діяльність таємних товариств і збройне повстання залишили великий слід на Україні. Вони обумовили підсилення визвольної боротьби, зробили по-мітний вплив на розвиток передової суспільної думки, на формування громадсько-політичних поглядів. Програми таємних товариств переконують,

що вони прагнули розв'язати головні проблеми того часу: скасувати кріпацтво, ліквідувати або поважно обмежити самодержавство, підносити й національне питання, плянуючи цілковиту самостійність України, що було метою таємного товариства, яке очолював Василь Лукашевич, або федеративне об'єднання слов'янських народів за проектом Товариство об'єднаних слов'ян. Усі ці проблеми хвилювали передове українське громадянство, викликало гарячі дискусії і масовий рух. Програма Товариства об'єднаних слов'ян лягла в основу "Книги биття українського народу" Миколи Костомарова і діяльності Кирило-Методіївського Братства.

Не раз згадував учасників цих повстань у своїх творах Тарас Шевченко, називаючи їх "першими російськими благовісниками свободи" і писав про них як про "споборників святої волі" та "невольників святих". У поемі "Сон", описуючи сибірську каторгу, Шевченко дає узагальнений образ засланіх борців за волю, які караються за свої ідеї і, знемагаючи від нелюдської праці "із нор золото виносять, щоб пельку залити неситому". Перебуваючи в Нижньому Новгороді, Шевченко читав заборонені твори Рилєєва, а також журнал "Полярна зоря" Герцена, де на обгортці були зображені страчені декабристи, і з приводу цього писав у своєму "Щоденнику": »Обгортка, тобто портрети перших наших апостолів-мучеників, мене так тяжко, сумно вразили, що я досі ще не можу відпочити від цього похмурого враження. Як би добре було, коли б вирізьбити медалю на спогад цієї обурливої події. З одного боку — портрети цих великомучеників з написом: "Перші російські благовісники свободи", а на другому боці медалі — портрет недобозабуваемого Тормоза з написом "Не перший російський коронований кат". Свою поему "Юродивий" Шевченко закінчує зверненням до засланих "невольників святих":

А я полину на Сибір
Аж за Байкал, загляну в гори,
В вертепі темній і в нори,
Без дна глибокій, і вас —
Слуборники святої волі —
Із тьми, із смрада із неволі
Царям і людям на показ
На світ вас виведу надалі
Рядами довгими в кайданах...

Поет малює страхітливі сцени розправи над ними, зображує як "сотнями в кайданах гнали в Сибір невольників святих, як мордували, розпинали і вішали".

Пізніше поет Павло Грабовський і поетеса Леся Українка так само високо оцінювали вклад цих повстань у розвиток політичної думки в Україні.

Сьогодні, обмірковуючи події, що сталися 135 років тому, мусимо ствердити, що праця конспіративних організацій, їх пропаганда серед населення, ширення волелюбних клічів, визвольні рухи і збройні повстання відіграли на той час велику позитивну роль. Якби повстання закінчились переважною і було прийнято програму таємного товариства Василя Лукашевича, Україна стала б само-

стійною державою. Але коли б навіть було схвалено федеративну конституцію Північного чи Південного товариства або Товариства об'єднаних слов'ян, то її тоді життя в Україні грунтовно змінилося б. Було б скасовано або значно обмежено самодержавство, було б знесено кріпацтво, її український народ у федеративній державі міг би вибороти собі права вільного національного розвитку та самоврядування. Тому ті події мають велике значення і в разі їх успіху кардинально змінили б положення України. Це розумів і Тарас Шевченко, і тому так високо цінив учасників повстання.

Наше століття можна дуже добре окреслити як "добу призначення слова"; напр. те, як фашисти або комуністи вживають поняття "демократія", абсолютно суперечить загально признаному значенню поняття.

У вільній Європі можна перемогти націоналізм аж тоді, коли знайдуть признання законні вимоги патріотизму, які виявляються в пошані до джерел власного існування і до власної традиції.

Sidney Hook

Богдан ЛЕПКИЙ

Горяť свічки

Горяť свічки, синявий дим
Снується попід стелю,
Думки мої біжать за ним
У батьківську оселю.

Спішаться, бо далеко їм,
Далеко, брате, дуже...
Прибігли. — Боже! Де наш дім?
Лише колядка тужить...

Лише колядка та сама
І ті самі звичаї,
А люди? Люди де? Нема...
Де ділсия?.. Не знаю...

Колядка чайкою літа
Від Дунаю до Дону,
Коли ж прийде година та,
Що вернемось додому?

І де цей дім, де наш хором
На тисовім помості?
Чи те, що предкам було сном,
Прийде до нас у гості?

Чи сядемо в своїх хатах
Колись до Свят-Вечері,
Забувши про журбу і страх,
Як справжні господарі?

Не даром пісня тисяч літ,
А може й більше, — тужить, —
Далекий шлях, великий світ,
Не тратьмо віри, друже!

Ю. ЛАВРІНЕНКО

„ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ“ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Видавниче товариство “Книгоспілка” в Нью-Йорку перевидало працю Михайла Грушевського “Історія української літератури” в п'яти томах. Це монументальне видання являє чи не головну подію 1960 року в українському культурному житті не тільки за кордоном, а й вдома. Підневільний Київ нічого рівного не може протиставити виданню праці Грушевського, що його здійснило власними коштами й енергією маленьке еміграційне видавництво.

Михайло Грушевський написав “Історію української літератури” в двадцятих роках і довів до дев'ятого тому. Проте Грушевський встиг видати в Києві до свого заслання і смерти тільки перші п'ять томів. Вони подають найдокладнішу історію давньої української літератури. Вони охоплюють вісімсот (800) років — від дев'ятого до шістнадцятого (16) століття включно, від монументального епосу княжої України — до полум'яної полеміки Вишенського і сатири Мелешка. Цей період досі був найменш досліджений українськими вченими. Вивчення старої української літератури в дореволюційні часи було зосереджене головно в Москві і Петербурзі і служило політичним цілям імперіяльної політики, яка взагалі викидала Україну з історії. Михайло Грушевський у другому томі своєї “Історії української літератури”, даючи огляд досліджень російськими істориками старокиївської літератури, пише:

“Ім бракувало почуття і зрозуміння старої нашої історії і словесності: її зв'язків з життям народнім, її живого народного підкладу... Для офіційних представників російської науки стара українська доба була тільки вступним розділом історії російської словесності. Те, що вилазило з тих рамок... через свої занадто живі зв'язки з стихією народнію, місцевою, українською, — зісталось поза краєвидом їх уваги, а часом... і свідомо ігнорувалось і ретушувалось. Через те й кажу, що студії староруської літератури, наскільки досі велись головно великоруськими ученими, ще не взяли від неї її живого, культурного, національного змісту. Не візьмуть і українські історики, поки будуть лише компіляторами або популяризаторами великоруських праць”.

Грушевський завоював собі високу позицію у світовій науці, як найліпший історик України і Східної Європи. Той факт, що він уже мав за собою десять томів “Історії України-Русі” сприяв тому, що вісім сторіч давньої української літератури встали в п'яти томах його праці, як живі. Це ціла енциклопедія давнього культурного життя України, повна пам'яток старої літератури, виконана комбінованими методами, пронизана близкучим аналізом і об'єднана великою синтезою. Це вперше в науці старокиївська література виступила перед нами у її тісному зв'язку з усім національним життям України тих даліших часів. З другого боку, Грушевський, як знавець світової історії, показав глибокі зв'язки давньої української літератури з літературами Західної Європи,

греків і Сходу. Таким чином “Історія української літератури” Грушевського виповнила болочу прогалину в українській науці і завоювала нашій науці нове поважне місце в світовій славістиці.

Запроваджуючи антиукраїнський терор, Сталін ліквідував Грушевського. Нинішній ЦК компартії продовжує антиукраїнську політику Сталіна. Хрущов друкує праці царських істориків, але нищить і забороняє праці Грушевського. Нині від України відбирають не тільки старокиївську літературу, а й пізнішу.

Це було прямо відзначено на київській літературознавчій нараді понад два роки тому, при чому стверджено, що навіть поляки і болгари зробили більше для вивчення старокиївської літератури, ніж українці в Києві.

В цих умовах монументальна праця Грушевського закриває велетенську прогалину в українській науці. В Нью-Йорку видано лише п'ять томів “Історії української літератури” Грушевського. Відомо, що Грушевський до часу його ліквідації встиг написати дев'ять томів. Де ж ті решта чотири томи праці Грушевського? Ті чотири томи — від шостого до 9-го — зосталися в архівах московського ГПУ.

У передмові до ньюйоркського п'ятитомного видання “Історії української літератури” професор Дмитро Чижевський, що його на Заході вважають одним з найвидатніших сучасних славістів у світі, високо оцінив Грушевського, як історика літератури. Професор Чижевський пише, що ньюйоркське видання праці Грушевського займе почесне місце в світовій славістиці. Відомо, що українознавство у світовій славістиці за кордонами Радянського Союзу з кожним роком здобуває все більше місце. В цих умовах справа фактичної заборони вивчення в Україні старокиївської літератури, а зокрема великої праці Грушевського, набирає міжнародного значення. Тому ньюйоркське видання перших п'яти томів “Історії української літератури” є першорядною культурною подією.

Юрій ЯНОВСЬКИЙ

Романтика моря

Густе повітря ночі. Де фальшборт,
там люльки дві горять, як жар печер.
Маяк зелений. Чорні тіні й порт.
Потроху море плеще. Плеще і тече.
О, чужовійний дим, туга моя!
Я хочу ціluвати твій янтар!
Далекі чайки крильми прошумлять,
на небо вийде зоряний косар
та й падати-ме в море слід зорі,
та й падати-ме гомін голосів...
Пора мені смоктати янтарі
пахучих мунштуків
чужих сторін.

ІІ. ВУЛГАЇВ

ПОЛІТИКА МОСКОВСЬКИХ АГРЕСОРІВ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Московщина найжорстокіше нищила Україну і залишалась на її території кривавим окупантом. Цей окупант нещадно експлуатував скарби України і перетворював її на свою колонію. Політика московських царів та червоних володарів це цілком підтверджує.

Десятки тисяч селян і козаків з наказу царя Петра I були вигнані на північ для побудови каналів і м. Петрограду. З цих робіт додому поверталися лише хворі та каліки. Не даремно кажуть, що Петроград побудовано на кістках українських козаків. Також червоний окупант розбудував Сибір потом і мозолями українських селян, а болота і трясовини позагачував їх кістками.

Не зважаючи на всі попередні умови з Україною, Петро I роздавав з власної волі українські землі близьким людям, закладаючи основи нової великої чужої земельної власності на Україні, готуючи цим ґрунт для кріпацтва в його московській подобі. Червоний окупант, запроваджуючи колективізацію, економічно знищив наше селянство.

Війну з шведами московський цар вів майже на українському постачанні, годуючи свою армію та взагалі всю Московію м'ясом української худоби та хлібом з українського поля і тим підриваючи головну базу українського села — скотарство й хліборобство. Також і червоний окупант вивозить м'ясо й хліб до Московщини, в той час, як продуcent цих харчів відчуває їх недостачу.

Торгівлю з закордоном він заборонив, і українські товари можна було вивозити лише до Московії, де за них платили дуже мало.

Населення всіх станів зубожіло, бо мусіло щороку постачати для московської армії транспортові засоби.

Але найгірше Росія душила український народ податками. До московської скарбниці йшло так само й усе збіжжя, фактично реквізоване в українського народу.

Московські урядовці творили нечувані здирства й знущання з усіх верств українського народу.

Таким чином терор Петра I був пляново спрямований на весь український народ. Московський цар мав намір не лише придушити українську державу та національну окремішність, але й сплюндрувати народне господарство, зруйнувати народний добробут. Фізично знівечити, коли не винищити все українське населення.

Московська імператриця Ганна, що вела війну з Туреччиною та з Кримом, використала понад усяку силу козацькі війська, вичерпавши до краю народний добробут. Вона вигнала на військову службу таку силу людей, що не залишалось хліборобів, щоб засіяти ниви. Багато ланів не засівалося, бо не було кому працювати та й не було чим (бо волів усіх забрано й заморено).

Катерина II (1763-1796) ставила собі за мету продовжувати політику Петра I і послідовно, не спиняючися ні перед чим, здійснювала її. Україна

в її плянах мала стати і стала матеріальною базою державної експансії Москви.

Після знищення Запорізької Січі Катерина II всі землі Війська Запорізького (як порожні, так і заселені) сконфіскувала для московської державної скарбниці. Пізніше вона роздавала їх, головним чином своїм численним минулім і сучасним фаворитам, а потім і звичайній шляхті (московській чи змосковленій) з умовою, щоб нові власники земель на протязі певного часу заселили їх селянами-кріпаками.

Року 1881 сів на царський трон Олександр III. Цей цар пляново здійснював політику знесилення, економічного виснаження українського народу. При ньому державні кошториси, розподіл імперських прибутків і видатків встановлено так, щоб можна було збирати з України якнайбільше, а витрачати на неї якнайменше. Щорік сотні мільйонів золотих карбованців, здобутих в Україні у формі державних податків, акцизу тощо йшли не на потреби українського населення, а на інші частини імперії, власне, на потреби її центру, тобто Росії.

Залізниці будувалися головним чином у південно-північному напрямі з таким обрахунком, що вивіз усякого краму був спрямований до північних, а не до українських портів. Залізничні тарифи за перевіз були обчислені так, щоб, скажімо, з Полтави дешевше було щось вивозити до Москви, ніж до Києва, а з Херсонщини вигідніше було везти не до Одеси, а до Риги чи Петербургу, або що.

Фабрики і виробні дозволялося будувати в Україні лише такі, які не конкурували б з московськими. Тому, наприклад, майже всю вовну (а її на Україні було багато) треба було вивозити в Росію, а звідти вже одержувати сукна. Взагалі розвиток текстильної промисловості в Україні гальмували.

Були розбудовані харчові виробництва — передовсім виробництво цукру й спирту. Це власне виробництва, що споживають багато сировини порівняно з кількістю витвореного готового продукту, і до того споживають сировину, що швидко псуться і через те не надається до далекого перевозу. Митна політика Росії була спрямована так, що українським цукром в Англії вигодовували свиней, а український селянин до того цукру не міг дістатися, бо вдома на нього був накладений великий акциз, що повертається продуцентові, коли він той цукор вивозив закордон.

Корисні копалини були в чужонаціональних руках, що по-хижакському використовували їх.

Земельний фонд, що на Правобережній Україні складався з конфіскованих польських маєтків, був переданий російським землевласникам, тоді, як сільське населення України стояло перед господарською кризою, викликаною аграрним перенаселенням.

Царі Московії вважали наші українські землі за додаток до якогось другого господарського ціло-

го і сприяли розвиткові лише тих галузей промисловості, без яких на нашій території не можна було їм обійтися.

Т. Г. Шевченко розкрив дійсну природу політики Московії і показав, що її підставою була передусім ненаситна жадоба грабунку. Московія підбила народи, щоб від них усе забрати й нажитися на чужому. Підбої й поневолення народів стали священим

обов'язком росіян, які добачали в цьому здійснення свого історичного післанництва.

Указана політика, поширюючись і наростила в силі, стояла непорушно аж доки твердо стояла Російська імперія.

З падінням Російської імперії на її місце став ССР. Червоні володарі запроваджують далеко тяжчу колоніальну політику в Україні, в ширшому маштабі і жорстокіше.

Згадаймо наших авторів*

Драма Свободи сьогодні

П'яте і шосте числа "Молodoї України" друкувалися в друкарні "Українського Прометея" в Детройті. Проте практика скоро виявила, що неможливо друкувати місячний журнал, коли на місці не має хоча б технічного редактора. Обидва числа вийшли з великим спізненням і з серйозними помилками. Так закінчилася спроба ОДУМ-у реаль но допомогти видавництву "Український Прометей", що вже тоді переживало фінансову кризу. Починаючи від сьомого числа, "Молода Україна" вже постійно друкувалася в Торонто.

У п'ятому числі журналу, побіч багатьох цікавих для молоді матеріалів, було поміщено початок довшої статті видатного європейського політика і публіциста Дені де Ружмона п. н. "Вольності, які ми можемо втратити". Переклад з французької мови — за дозволом автора — зробив для "Молodoї України" вже покійний професор Світозор Драгоманов.

Про те, наскільки думки Дені де Ружмона актуальні й сьогодні, хай свідчить хоча б вступ до загальної статті:

"Коли переглядаємо всі докази, подані вже віками за і проти людської свободи — то швидко доходимо до того, що вже не знаємо, чи вона існує, чи ні... Проте людина, яка перебуває у в'язниці, дуже добре знає, що саме вона втратила. Вона не вимагає визнання свободи. Вона вимагає негайної свободи, будь-якою ціною..."

Якщо ми живемо сьогодні в страху перед новою світовою війною, то це тому, що світ поділений на два табори, які ясно визначаються лише своїм ставленням до свободи. З одного боку ми маємо народи, які кажуть про себе, що вони вільні і які хочуть бути вільними. З другого боку ми маємо народи, які живуть у тоталітарному режимі, не мають наших вільностей і вважають їх обманюючими.

Всі інші мотиви конфлікту потребують дискусії й мало ясні. Господарські інтереси, наприклад, лишаються основані на припущеннях, часто зле визначеніх. Націоналістичні пристрасті — це лише пережитки, зрештою в однаковій мірі розподілені між обома таборами. Концепції самої суспільної справедливості не досить, щоб ясно розподілити противників: можна б спречатися, з якого боку залишої заслони існує більше суспільної справедливості — теоретичної або практичної, обіцяної або здійсненої. Те, про що цілком неможливо спречатися й що очевидне для всіх, з обох боків, це факт, що ми хочемо свободу, а інші хочуть диктатуру.

Вони воліють диктатуру — тимчасово, кажуть вони — твердячи, що наша свобода чисто "формальна", а іх диктатура готує "дійсну" свободу.

Але, якщо суть справи заключається в свободі, то чи не надто потрібно, щоб ми ясно й рішуче усвідомили конкретні вольності, які ми маємо? Якщо ми хочемо наперед виграти — перед війною, яку програють усі — ту боротьбу, в яку ми встягли, то перша умова успіху — це знати, що саме ми боронимо. Які то наші вольності? Чи вони чисто формальні? Чи ми дійсно хочемо їх? І чи ми готові на всі жертви, щоб їх боронити?

Багато з нас, будьмо щирі, вже не вміють добре відповісти на ці питання. Тут і лежить головна сила другого тaborу. Коли нам кажуть: "Що ви маєте, щоб протиставити сталінській ідеології, цій великій надії пролетарів, цій новій релігії?" — ми часто вагаємося перед тим, як відповісти. Коли нам кажуть: "Ви могли б оборонити Європу лише протиставивши її ворогам міцнішу ніж іхня ідеологія, на жаль, ви маєте тільки минуле!" — коли нам це кажуть, ми в розпушці шукаємо, що відповісти, або пробуємо імпровізувати якусь нову "містичку". В такому випадку ми вже біті. Щоб виграти, але напевно, треба, щоб ми були в стані відповісти негайно, з цілковитим переконанням: "Ми не потребуємо, як ви, містички, яка маскує факти; ми не потребуємо якоїсь ідеології, бо ми маємо наші вольності. І не наше минуле ми боронимо, а саме вольності, які наше минуле здобуло і які являють собою істотну дійсність нашого життя, які є запорукою кращого майбутнього!"

Тільки така мова може нас врятувати... Проте багато з-поміж нас вагаються. Для них і з ними я хочу розглянути два велики питання:

Перше: Чому нинішні люди бояться свободи і чи спокушені вони зректися її?

Друге: Які дійсні вольності ми маємо і як ми завтра могли б їх утратити?"

Читачів, яких турбують ці питання і які шукають на них відповіді, відсилаємо до "Молodoї України" чч. 5-7.

З шостого числа журналу варт пригадати цікавий спогад відомого українсько-американського публіциста Володимира Душника п. н. "Зустріч з советами у штабі ген. Мек Артура". Цитований нижче уривок виразно стверджує ігноруваний часто факт, що

Є різні українці

"...Ще в Манілі, зразу ж по приїзді советської військової місії, мені запам'яталось кілька українських імен перед її членів.

У Йокогамі, під час конференції, в мене ненароком вихопилось українське слово при перекладі "аллайс".

*) Продовження з попереднього числа.

Замість ужити російського "союзникі", я вжив зустрічного "аліянти". По закінченні конференції, ген. Дерев'яно — голова советської місії — підійшов до мене і, витягнувши папіросницю, запитав по-українському:

"Сержант, ви українець?

"Так, пане генерале", — відповів я.

"Це значить, що ми земляки!" — врадувано продовжував ген. Дерев'яно, подаючи мені руку. "З якої частини України походите?.. Справді й ім'я у вас українське! Ну, славно. Ось у нашій місії нас троє українців: крім мене є ще контр-адмірал Стеценко і майор Боровський... Також українцем є наш амбасадор Малик та його дружина Меланія, з Києва".

Ми говорили понад двадцять хвилин. Генерал Дерев'яно оповів мені про свої воєнні пригоди на німецькому фронті. Він командував 7-ю Піхотною Дивізією в IV-ій Армії (Українській) маршала Малиновського. Шкодував, що не міг бачити Західної України, однаке чув, що "чудова країна". Вкінці згадав, що коли в них святкуватимуть роковини "Жовтневої Революції", він радо хотів би мене бачити на прийнятті в амбасаді...

Контр-адмірал Стеценко був... тихо людиною, найменш помітною в цілій місії. Чи це була політика "згори", чи просто це з його лагідної вдачі, він дуже рідко входив з американцями в розмови та взагалі мало виходив зі своєї кімнати в готелі.

Третім українцем був майор Іван Йосифович Боровський — страховище всього штабу советської місії. Не треба було багато часу, щоб зорієнтуватися, що він був енкаведистом високої марки. Він теж був упертим зі всіма американцями: сварився, аргументував, розмахував руками. Зі мною відмовлявся говорити українською мовою...

Одного вечора, в "Да-Ічі Готелі" в Токіо, у Боровського, мабуть, зміяло "українське" серце, він приступив до мене і почав говорити. Бачучи, що він смирний і лагідний, я спітав по-українському:

"Скажіть мені, будь ласка, майоре Боровський, який тепер найславніший поет в Україні?"

Він подивився на мене, не кажучи ні слова.

Я настоював далі: "Чайже ви мусіли читати українських поетів чи письменників".

"Ta я вже восьмий рік в армії", — промовив Боровський українською мовою.

"Чи чули ви про Хвильового, Підмогильного, Влиз'ка?"

"Ні, не чув", — відповів Боровський.

"А про Зерова, Бажана, Тичину, чули коли?"

"Ну, звичайно, чув".

Довгі погляди один на одного. Я почав сміятися, що, очевидно, збентежило Боровського. Щоб поправити враження, він почав з патосом декламувати Шевченкову "Катерину". Декламував більшу частину чистою українською мовою, без жодних домішок російщини.

Однаке, незабаром по тому в нас знову дійшло до напруженіх взаємин...

З амбасадором Маликом ми не мали змоги входити в більчий контакт. Тільки при зустрічі з ген. Мек Артуром він зробив досить прикрій нетакт. Коли американський генерал спітав його, чи він говорить по англійському, Малик відповів через перекладача: "Нет. Говорю тільки по-руссکі". Кілька хвилин пізніше, в розмові, Малик виявився настільки нетерпеливим, що коли його перекладач збився в англійській мові, Малик до-

кінчив його речення цілком поправною англійською мовою.

Це один випадок зустрічі з українцем. Прибіг до мене один советський службовець з амбасади. Оглядаючись на всі боки, він шептом заговорив по-українськи:

"Сержант, чи це правда, що ви українець?"

"Так", — відповідаю йому.

"Ви знаєте, я також українець, з Києва. Я прийшов сюди на хвилину. Чи можете провести мене в офіцерську столову, щоб я дещо перекусив?"

Я спітав про його ім'я, але він швидко відповів:

"Пізніше скажу вам", — шепнув, оглядаючись, чи хто не слухає нашу розмову.

Досьогодні я не знаю, чи був це підступ, щоб з'єсти добрий американський обід, чи вияв справжнього, хоч і стероризованого українського патріотизму. На всякий випадок, "земляк" з'їв вечерю й стільки я його й бачив, дарма, що в амбасаді доводилося мені бувати кілька разів після того..."

Два типи націоналізму

У дев'ятому числі "Молодої України" на особливу увагу заслуговують статті **Віталія Бендера** ("Ура-бомбастика, чи жування гуми?"), **М. Дальногого** ("Де ж наші науковці?") і **Зенона Пеленського** ("Два типи націоналізму"). Всі три статті з багатьох причин варто б передруковувати повністю, проте тут ми пригадаємо тільки два уривки.

Аналізуючи характер і завдання ОДУМ-у, Віталій Бендер — один з найцікавіших наших молодих публіцистів — між іншим писав:

"Оздоровити нашу молодь можна лише шляхом ліквідації обмежень особистої свободи та шляхом зняття з голови молодої людини тяжкої групової ковдри, під якою вона задихається випарами прищеплюваної доктрини. Треба дати молодій людині нагоду для розпізнавання оточуючих речей, треба помогти їй усвідомити, що політичний спектр не складається лише з чорного й червоного кольорів, треба звернути її увагу на темпо наших днів, треба приноровлювати її дивитися на життя здоровими очима... Віддаймо просвітянські шаравари в музей, шануймо традицію бандури, але не костеніймо біля неї, як біля неперевершеного шедевру нашої музичної культури, бо тим шедевром вона не є. Співаймо народні пісні, але не робімо з них повсякденних псальмів. Зберігаймо в бібліотеках романтику Чайківського і Кащенка, але не переставаймо робити тиск на наши письменницькі кола з домаганням розробляти складнішу тематику. Одним словом, наша молодь мусить залишити консерватизм, як трамплін до скоку, бо з нього нікуди не стрибнеш, хіба що назад. Наша молодь мусить вдихнути на повні легені здорового модернізму. Дихати ж ним може лише вільна від ідеологічних ланцюгів молодь..."

Нам можуть закинути комплекс меншевартости, коли ми пропонуємо орієнтацію на молодь здорових націй, але цим не треба засмучуватись. Цей комплекс усім нам властивий і штрикати ним у вічі своїм противникам можуть лише "наші арійці". Орієнтація на інших нам не зашкодить. А хіба СУМ не є чистою копією чужих творів? Мусимо ще казати яких?

Отже, справа ясна: рости дикими вільними кіньми не можемо, бо не маємо свого пасовиська, на якому ми "розгулялися б на волі". Хочемо чи не хочемо, му-

сими влизти в рамки статуту, в "ярмо" приписів, бо перед нами ще довга дорога. ОДУМ якраз і був задуманий такою організацією, де статут балансувався б з особистою свободою кожного члена, а не наділяв би йому лише право висловлюватись і голосувати "за". Цебто, не ідеологія, а мета. Політичні переконання кожного члена є його особистою справою. Вистачає одної його віри в українську державність... І якщо ми маємо чимось гатити в голови одумівців, то лише толеранцією до інакше думаючого та політичною культурою взагалі. Якщо ці два поняття ввійдуть у нашу кров, тоді про єдність не то що можна буде співати, її можна буде доконати.

Треба жаліти, що один з найкращих українських публіцистів, **Зенон Пеленський**, майже замовк від часу, коли його погляди на характер української визвольної політики так наблизились до наших поглядів. У своїй знаменитій статті "Два типи націоналізму" автор у дуже переконливий спосіб проаналізував суттєві різниці між демократичним (західним) типом націоналізму й націоналізмом тоталітарного (східного) зразка. Про тоталітарний тип націоналізму він писав:

"Іrrациональний, на колективізмі й на інстинкті побудований тип націоналізму, мусить у кожному випадку скінчитись на тотальному егоїзмі і на власному обоговітренні... Шлях до визначення себе абсолютно — це був невідхильний шлях італійського фашизму, німецького нацизму, але так само це й шлях московського більшовизму..."

Не треба собі робити щодо характеру цього типу мислення і переживання ніяких ілюзій. Світ цих абсолютизованих колективізмів і націоналізмів жорстокий і страшний...

Рушій нещадної ненависті керує тут так само пропагандистами, як і наслідувачами. Більшовизм народився з ненависті. Фашизм народився з ненависті. Нацизм народився з ненависті. Широкий пояс мусульманських держав на півдні Азії, на Близькому Сході і в Північній Африці дослівно горить ненавистю. Це дійсно страшна сила. Вона тим особливо принадна, що нагромаджується швидко, діє гвалтовно і дає негайні результати. Насамперед ненависть є розривною, атомовою енергією революцій.

Але все таки фашизм програв, нацизм не витримав іспиту історії. Немає найменшого сумніву, що в проглядному часі програс й більшовизму. Мусить врешті програти кожний тоталізм, також націоналістичний тоталізм. Річ у тім, що існує непрохідна межа, до якої людина, як і нація, може витримувати неподільну владу інстинкту й емоцій. Зокрема існує межа, до якої можна заперечувати значення розуму, істоти, одиниці і права особовости, як двигунів історії. Фашизм і нацизм провалилися не тільки під летунським масовим бомбардуванням альянтів. Ще більше вони провалилися тому, що щораз більше людей почало втрачати віру в сенс тоталізму їхньої системи і їхніх геноцидів, щораз більше людей почало противитися їхньому гнобленню. Одиниця знову почала відкривати, що вона посідає означеній виборені, вже давно устійнені гуманізмом французької і американської революцій, особисті людські права, що їх нівечив примус жити отарою. Людина почала домагатися повороту того, що в неї було відібране: права вільно думати, права вільно говорити, права вільно єднатися, а найважливіше — права вирішувати про

свою особисту долю. Вирок історії над фашизмом і нацизмом був не тільки "технічний", він був субстанційний. Ці системи занадто діяли проти справжньої, головно моральної, природи людини.

Іншими словами, як усякий тоталітаризм, так і колективістичний тоталітарний націоналізм, носить сам у собі причини й елементи своєї власної слабості і смерті. Цей тип націоналізму діє, немов інекція геройни, що початково пробуджує великі сили, створює незвичайне внутрішнє вдовolenня, але по вичерпанні збудника кінчається тим сильнішою реакцією й охляпістю...

Основна проблема, перед якою сьогодні стоїть українська політика, полягає у зламанні російського імперіалізму і його націоналістичного більшовизму. Українська політична думка вже здавна мусіла б собі відповісти, з яким програмово-ідейним обрисом вона повинна підійти до розв'язки цієї проблеми, щоб мати максимальний успіх. Перед нами два можливі типи націоналізму, два можливі типи зброї, які в поборюванні Москви можемо вибрати. Відповідь на цю дилему мусить кожному з нас підказати власний розум і сумління.

Ю. ГАЙДАР

ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА ЮРІЯ ЯНОВСЬКОГО

Літературна спадщина Юрія Яновського різко поділяється на дві частини. Одна частина, писана 1924-34 років, належить до доби Відродження, а — друга — до доби нищення того Відродження. Збірка поезій "Прекрасна Ут" та романі "Чотири шаблі" і "Вершники" належать до першого періоду і дали славу Яновському, як майстрів романтично-бароккового стилю. У часи сталінізму Яновський написав удвічі більше, але якісно ці нудні твори в дусі примусового соцреалізму зовсім випадають із славного творчого доробку Яновського. Це вже не творчість, а вбивство творчості, яке і звело Яновського в передчасну могилу.

Хоч Яновський був уродженим поетом, він лишив по собі тільки одну збірку прегарних поезій під назвою "Прекрасна Ут". Найбільш улюблена тема Яновського-поета — це тема моря. Після Тараса Шевченка, який любив співати про море, наша література загубила тему моря, замкнувшись у провінційному безкрилому побутовому реалізмі або ж у нудній громадянській пропаганді.

Євген Маланюк, славний поет і земляк Яновського по Елісаветграду, справедливо писав з нагоди смерті Яновського:

"Юрій Яновський — це був той, що відкрив і завоював нам море, море в значенні не географічному чи навіть геополітичному, а в значенні психологічному, як окремий духовий комплекс, який був або ослаблений у нас, або й цілком спаралізований. І рання книжка поезій "Прекрасна Ут", і новелі "Кров землі", і врешті роман "Майстер корабля" — це етапи завоювання моря для нашої духовості Юріем Яновським".

Яновський у своїй морській тематиці вчився у великих “капітанів” літератури — в морських письменників Кіплінга, Стівенсона і Джозефа Конрада. На тлі стихії моря і в протиставленні їй росте мотив людської хоробрості, свободи, дисциплінованої праці, духового пориву пізнання і ввібрати в себе весь світ. У своїх поезіях, зокрема в морських, Яновський ніби поєднує ясність, організованість і чіткість стилю неокласиків із творчо одушевленим романтизмом ваплітян. Ось, на приклад, як звучить перший заспів до роману Яновського “Чотири шаблі”:

Благословіть почати щирий труд,
Що відчинив би далину, як двері.
Довірте недостойному перу
Достойне слово ставить на папері.

Багато в світі радости й принад,
Крайні багатих і зелених вічно,
На сонці спіс синій виноград,
І сине море майорить музично.

Чудесні дива ходять по морях
І манять нас, і закликають ніжно.
Та що нам їхній бунтівливий стяг,
Коли не стяг це нашої вітчизни!

Мине і молодість, як золотінь,
Лиш вічний труд ніколи не загине,
Коли кладе отак покірний син
Крайні милій — серця тепле віно.

На вітрі рухаються руки рей,
На обрії омана заозерій...
Ми станемо плечима до плечей,
І світ відчинимо, як двері!

Оспівуючи морські бої й труди людини, Юрій Яновський наче хотів тим розширити видноколо українського поета, вивести його із провінційної ізоляції, збагатити мотиви, форми і весь дух української поезії. Він пише: “Пора мені смоктати янтарі паухучих мунштуків чужих сторін”.

Як у поезії, так і в прозі Яновський ішов від манірності і розхристаності до монументального необароккового стилю. Саме тоді в добірному артистичному колі ВАПЛІТЕ була усвідомлена потреба охопити багаточіткій матеріал розгойданого моря української революції та суперечностей життя в міцні і чіткі форми, дати їм порядкуючий музичний і ритмічний ключ. Це завдання мав виконати необарокковий стиль, що його Хвильовий називав по-своєму “романтикою вітажму”.

Ваплітяни, а з ними і Юрій Яновський, вважали, що побутовщина і соцреалізм могли тільки місити глину та ліпiti з неї на замовлення партії незграбні пропагандивні сирі бездушні кукли.

Яновський, як член мистецького кола ВАПЛІТЕ і учень Хвильового, прекрасно зрозумів нові великі мистецькі завдання. В одному листі Яновський, пишучи про “претенсійність і розв’язність” у творах письменників, каже: “Треба пам’ятати про Спарту”. Спарта в Яновського — символ мистецької самодисципліни, витривалості, сили, чіткої монументальної форми. Треба було нарешті дати лад розспіваній розхристаності, рихlosti й аморфності ук-

раїнської душі, підняти її стихійну силу до рівня сили організованої і творчої.

Роман “Майстер корабля” був першим повним успіхом Яновського на цьому шляху. Яновському вдалося мистецьки оформити стихійну силу України, оформити творчим одушевленням і трудом, людським завзяттям. Це творче завзяття і бажання дати дух і форму глині, втілені в образі головного героя “Майстра корабля” — То-Ма-Кі, що його Яновський списав з кінорежисера Олександра Довженка. Все ж “Майстер корабля” ще не був позбавлений манірності і певної рихlosti.

Справжньою перемогою Яновського став роман “Чотири шаблі”, що вийшов 1930-го року. Тут Яновський уявив на себе найважче завдання: оформити матеріал розбурханого моря української революції 1919-го року в сильну многоскладну симфонію, дати ритм і організацію тій силі, що розливалась огнем анархії і махновщини. Григор’єв і Тютюнник, що з їхньою повстанською армією скинули білі десанти в Чорне море, а потім ударили на північ по большевицьких напасниках, це головні герої “Чотирьох шабель”. Шахай, що його Яновський списав з Григор’єва, це символ перемоги. Змальовані Яновським бої під Павлівкою і Успенівкою належать до найкращих батальних сцен в літературі, після Гоголівського “Тараса Бульби”. Серед моря крові, в обіймах смерти, обсмалені і сурові герої “Чотирьох шабель” не тратять людського обличчя. Нещадні в самообороні, вони великудуши в перемозі. Послухайте ось цей уривок з “Чотирьох шабель”, що описує сцену після розгрому французів і греків армією Григор’єва-Шахая:

“Через річку понтонами відходили розбиті французькі й грецькі полки. Кіннота Остюка напосідала без перерви. Ар’єргард ворога відстрілювався з кулеметів, боронячи переправи. Дорогами валялося майно, розкидане в паніці. Осідлані коні бігали самі по степу. Прекрасний осінній день погасав, як дзвін. Остюк зі своїм штабом розташувався на торбі і пив з фляги вино. Рештка французів перейшли ріку. Ар’єргард іще охороняв понтони, і кіннотчикам не хотілося злазити з коней, щоб урукопаш схватитися з ар’єргардом.

Несподівано збоку — за кілометр від Остюка, з’явилася група французів, що запізнилася до переправи. Їх було близько шістдесяти. Вони йшли, рідко розсипавшись по полі, маючи на крилах по кулемету, йшли — гвінтівки на ремінь. Їхній швидкий марш і спокійна витриманість розсмішила Остюка. Він кивнув пальцем на них сотенному Василишинові.

— Візьми їх, Васько.

Василишин помчав до сотні, заспівав біля неї команду і повів сотню за собою на жменьку французів. Василишин зізнав, що треба спішити людей для такої атаки, але йому перешкодила самопевність переможця. Французи підпустили сотню близько, обернулися, лягли і так зустріли кіннотчиків, що Остюк аж почервонів, дивлячись як розлетілася сотня на скалки від французької дружньої відсічі.

— Візьми їх полком, — сказав сердитий Остюк другому братові Василишинові.

Другий брат, що більш самопевний, повів полк, ніби на парад. Нікчемна купка французів знову лягла і достойно зустріла полк. Затарахкотіли на крилах кулемети. Полк зупинився, розбився на дві половини і став тікати в степ. До Остюка підскочили розлютовані командири інших полків, але Остюк наказав одбій.

— Хай ідуть, — були слова Остюка, — ну де ти візьмеш іще такого славного ворога!

Він усміхнувся і його обличчя стало прекрасним, як полуменій”.

Звичайно, що Остюк, один із маршалів Шахая, міг би знищити ту жменьку ворога, що вже тікав розбитий за ріку. Але тут діяла лицарська велико-душність переможця супроти відважного переможеного ворога. Описуючи воєнний геній і козацьку сувору завзятість Шахая, Яновський бачить у своєму герої високо-людяні риси. Це не мстивий комісар, що розстрілює переможених до решти. Шахай — не мілітарист. Цей син херсонського степу воює задля звільнення країни і її людини задля мирної праці. Шахай думає:

“Так і хочеться застромити зброю на межі і піти за скибою, витираючи піт. Ще не час однак.”

У Шахая така усмішка, що — “тільки з нею можна розуміти всю велич і таємність слова — чоловік”. Шахай ходить “помалу, як ходять люди сильної волі, що завжди є насторожі”. І він не зжене бджоли, що сіла йому на руку відпочити, аж поки вона сама не злетить.

Образ Шахая-переможця Яновський описав з реальної історичної постаті отамана Григор'єва, що зумів із українських степових селян та чорноморських матросів організувати армію, яка відбила була в 1919-ому році напади переважних сил і з півдня, і з півночі. Більшевики назвали Григор'єва бандитом, а його подвиги приписали собі. “Чотири шаблі” виправили цю кривду. “Чотири шаблі” — це не тільки символ. Це епопея переможної оборонної війни українського народу від напасників з усіх чотирьох сторін світу.

КІНЕЦЬ ІДЕОЛОГІЇ

(З приводу однойменного твору американського вченого Даніеля Белла.)

Цього року у Сполучених Штатах вийшла книжка американського публіциста і соціолога Даніеля Белла під заголовком “Кінець ідеології”. Книжка відразу ж звернула на себе увагу американських інтелектуалістів. Виникла велика дискусія над головними тезами “Кінця ідеології”. Отож варто познайомитися з головними думками видатного американського соціолога Даніеля Белла.

Книжка “Кінець ідеології” справляє спочатку враження хаотично написаного твору, адже це фактично збірка статей на різноманітні теми. Однак, та хаотичність лише зовнішня. Насправді ж усі статті у книжці “Кінець ідеології” стосуються трьох тем: перша — критичний аналіз різних теорій американської культури, друга — суспільне життя в Америці і третя — ідеологічні зміни в лівих течіях нашого сторіччя. Всі ці три теми, начебто далекі одна від одної, насправді ж тісно стосуються головної, тієї, що дала навіть назву книжці — кінець ідеології.

Що ж саме означає “кінець ідеології”? Як цей вислів треба розуміти?

Американський соціолог Даніель Белл звертає увагу в книжці “Кінець ідеології” на те, що в середині 20-го століття постало нове явище в суспільно-ідеологічному житті на Заході. Воно полягає в тому, що давні ідеології, оперті на суспільному аналізі 19-го сторіччя, на ідеях минулого віку, — починають тепер втрачати свою провідну, революційну силу. Вони неначебто вичерпались і поступово завмирають.

Процес завмирания їх відбувається — за Беллом — з двох причин. Перша полягає в тому, що в новому суспільстві настали ґрунтовні зміни, але суспільне життя і далі аналізують за допомогою старих категорій, тому такий аналіз переходить в... мітологію, що має мало спільногого з реальним життям. Значною мірою це стосується самої Америки, де великі зміни в суспільстві викликали занепад старих ідеологій.

Друга причина полягає в чому іншому. А саме: спроби реалізувати в житті ідею радикальної передбудови суспільства — як, наприклад, марксизм, — привели до цілком протилежних наслідків, ніж ідеологи передбачали: довели до тоталітаризму. В наслідок двох чинників: нового укладу суспільного життя і, з другого боку, виродження радикальних суспільних ідеологій, — каже Белл, — виникло загальнопоширене почуття глибокого розчарування обіцянками і претензіями старих ідеологій.

Цей висновок автор книжки “Кінець ідеології” підтримує аналізом низки загальних проблем сучасного суспільства, в тому числі аналізом теорії т.зв. “масового суспільства”, аналізом проблеми елітаризму, вибраного провідництва, аналізом спроб створити нові теорії для пояснення американської економіки. Даніель Белл підтримує свой висновок також аналізом культу продукційності праці та його наслідками, розглядом заводських профспілок, аналізом причин непопулярності ідеї соціалізму в

Ю. БУРЯКІВЕЦЬ

Вечір

З дзвінці дзвін ударив і поплив,
Сади дрімали, вгорнуті пітьмою,
Врочисто місяць вигнувся дугою,
Із гречкою у полі гомонів.
Від лісу додалекої криниці
Погукували сови із дубів.
Звисали зорі, наче полуниці,
Туман, мов курява, шляхами плив.
Корови з паши йшли і зупинялись,
Ревли, щоб йшли хазяйки зустрічати.
І кажани над хвіртками кружляли,
Летіли до покритих сяйвом хат.
Над яблунями місяць плив врочисто,
Спинявся край повітки у дворі.
Роса тремтіла на поснулих травах,
Мов зірка благодатня угорі.

Америці. Даніель Белл спиняється на нових спробах творити нові ліві ідеології на Заході. Як бачимо, тематика дуже широка й різноманітна. Але вся вона підпорядкована головному завданню книги: показати процес відмирання старих ідеологій.

Найкраще цю думку висловлює сам автор. Подаємо цитату із книжки Белла "Кінець ідеології":

"Мало хто нині вірить, — пише Белл, — що можна на папері визначити загальний плян нового суспільного ладу і за допомогою якоїс "суспільної інженерії" створити на землі утопію суспільної гармонії. З другого боку, давні ідеологічні погляди, що свого часу були передові, тепер також втратили свої впливи. Вже майже немає класичних лібералів, — пише Белл, — які повторяли б, що держава не повинна відігравати ніякої ролі в господарському житті країни; а поважні представники "консерватизму", зокрема в Англії і в усій Європі, вже не вважають, що "велфер-стейт", тобто державна опіка — це "дорога до неволі". В наслідок цього на Заході серед інтелектуалістів існує, загально бе-ручи, єдиний погляд щодо таких політичних проблем: вони погоджуються з програмою "велфер-стейту" (тобто державного забезпечення), під-кresлюють важливість децентралізації влади, мішаного господарства і політичного плюралізму. В цьо-сенсі доба ідеологій уже закінчилась".

Оця думка, що її висловив Белл у зацитованому нами уривкові з книги "Кінець ідеології", якраз і викликала найбільшу дискусію. Не маємо змоги переказувати її докладно, але звернемо все таки увагу на її найважливіші аспекти.

Насамперед Белл узагальнює термін "ідеологія", трактує його по-своєму. Розуміє він під цим словом далекийducі утопійні пляни перебудови суспільства, революційний "месіянізм", засліплений картиною паперового пляну "досконалого суспільства" (недаремно ж Микола Хвильовий вживав колись туманного терміну "Загірна комуна"). Тому, кажучи про смерть ідеології, Даніель Белл має на увазі не ідеологію, як таку, а саме оту застарілу, відмираючу — утопійну, з минулого сторіччя, що нині перетворилася в догматичні твердження. З таким поясненням і таким обмеженням теза Белла здається нам слушною, без них вона була б, звичайно, перебільшеною. Ідеологія, як така, зникнути не може ніколи.

Ствердження факту відмирання колись революційних месіяністичних учень на Заході — одно із найважливіших спостережень американського дослідника-соціолога Белла. Цей факт кидає також світло на все інтелектуальне життя Заходу, а зокрема на суспільно-ідеологічне. Але ствердження і оцінка даного факту — дві окремі речі. Стверджений факт можна вітати, можна його оплакувати тощо. Автор книжки "Смерть ідеології" задовольняється ствердженням самого факту. Він вважає, що смерть пристрасно-пасійних старих утопійних ідеологій на Заході відчиняє двері до шукань кращих шляхів для упорядкування суспільного життя кожного народу. Його книжка одночасно скерована як проти аристократичних критиків сучасної цивілізації, які кажуть, що "колись було краще", так і проти утопійних радикалів, які нібито знають всі

Український Робітничий Союз

ОДНА З ПЕРЕДОВИХ БРАТСЬКИХ І ДОПОМОГОВИХ УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВ В АМЕРИЦІ І КАНАДІ.

Понад 24.000 членів — сім мільйонів майна — два мільйони надвишки. Модерні і догідні роди обезпечення — низька членська вкладка — надзвичайна допомога. Допомога у випадку хвороби й каліцтва, безробіття та іншого нещастя. Допомога студіюючій молоді — стипендії — семінарі — спорт — дитячі підприємства — літні табори.

ТИЖНЕВИК "НАРОДНА ВОЛЯ"

виразник української демократичної
і державницької думки.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

всеукраїнська установа — гордість української спільноти в Америці і Канаді. Він об'єднує всіх американських і канадських громадян українського роду без огляду на їхнє релігійне вірування, територіальне походження і політичне переконання.

Вступайте в члени Українського Робітничого Союзу. Пишіть до Головної канцелярії на адресу:
UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION

440 Wyoming Ave., Scranton, Pa., U. S. A.

дороги до земного раю... Книжка Даніеля Белла "Кінець ідеології" — це своєрідна похвала анти-фанатизму, похвала поміркованості; це виступ за помірковану "золоту середину", навіть тоді, якщо та середина і не вся із золота.

У нашому сторіччі, в добі двобою фанатиків, які часто, як от комуністи, забувають навіть про мету, за яку змагаються, — така похвала "золотій середині" є дуже важлива і своєчасна. Важливе й те, що багато інтелектуалістів на Заході цілком розчарувалися в різних революційних плянах перебудови людського суспільства, які довели до нещастя багато народів, в тому числі приневолили й український народ зазнати сваволі комуністичної диктатури і рабства.

Все це правда. А все ж не можна її спрощувати. Тому то теза Белла підпада критиці. Бо й справді, як у житті одиниці, так і в житті всього суспільства бувають періоди, коли немає вже ніякої змоги дотримуватися спокійної "золотої середини". Особливо тоді, коли в гру входять найважливіші етичні принципи. Тоді вже не можна бути "без міри повним віри" чи "літеплю" Біблійною водою... Бо завжди є межі поміркованості і згоджування з тим, що існує. Є також ситуації, коли радикальна зміна цілості наявного ладу являється головним ідеалом. Ніхто про це краще не знає від тих людей, які змущені жити під владою тоталітарних урядів. В цьому сенсі ідеологія ніколи не може зникнути чи відмерти.

I. ГРИЦАНЮК

„Бібліотека світової класики“

Державне Літературне видавництво України, починаючи з 1957 року, здійснює дуже корисне видання „Бібліотеки світової класики“.

Цінність і важливість цього видання полягає в тому, що переклади українською мовою з чужих літератур у середині 1930-их років майже припинилися. Це сталося почасти тому, що найкращі фахівці мистецького перекладу впали жертвами сталінського терору, а головне з тієї причини, що Сталін відгородив Советський Союз дуже високим парканом від зовнішнього світу, щоб звідти ніщо не досягало до радянського громадянина і не викликало сумніву в тому, що він живе в „найкращій країні світу“.

Таким чином те, що вийшло у 20-их — на початку 30-их років, було або вилучене, разом з „вилученням“ з життя самих перекладачів, або загинуло під час війни, і український читач був майже зовсім відірваний від світової літератури. Тим більша цінність тих десятка томиків, що вийшли за останні три роки в „Бібліотеці світової класики“.

Пишучи про ті видання в журналі „Вітчизна“ за вересень, Ле-

онід Іванов перераховує ті твори світових класиків, що вже з'явилися в українських перекладах. Серед них названі: романи Мопасана „Любий друг“, „Життя“, „Монт-Оріоль“, „Сильна, як смерть“, „Наше серце“, „П'єр і Жан“, романи Джека Лондона „Морський вовк“, „Дочка снігів“, „Міжзоряний мандрівник“, роман Золя „Завоювання Пляссана“. Далі Іванов говорить про плян видань наступних трьох років і знову подає перелік, що вийде до кінця 1963 року. Тут названі такі імена: Гомер, Бокаччіо, Дікенс, Золя, Крашевський, Сенкевич, Гелсвортсі, Франс, Марк Твен, Божена Немцова, Алоїз Ірасек. При першому переліку автор додає — „та ряд інших творів“, при другому — „тощо“. Слова, які звичайно вживають тоді, коли трудно ще назвати.

Як бачимо, інвентарний список „Бібліотеки світової класики“, м'яко висловлюючись, ще дуже скромний, і можна тільки смітися з зазнайства, з яким Іванов коментує ці здобутки, пишучи: „Можемо сказати, що за сорок років свого існування радянські видавництва випередили буржуазний світ принаймні на кілька

десятків років у справі перекладу, видання й популяризації творів іншомовних класичних літератур“. Зробимо фактичну поправку: скажемо авторові, що в „буржуазному“, за його термінологією, світі, все, що має будь-яку вартість із світової класики, давно існує в перекладах і постійно виходить новими виданнями мірою того, як на нього є попит.

Далі радянський автор твердить, мовляв, „щодо країн капіталу, то справа перекладу й видання творів світової класики мусить переборювати там значні труднощі соціального характеру“. У відповідь на таке твердження скажемо, що Іванов просто не знає того „буржуазного світу“, який він з обов'язку лає. Бо якби він мав змогу заглянути в книгарні Америки, Німеччини, Франції, Англії й інших європейських країн, то він би переконався, що для соціально менш забезпечних тут уся світова класика видається в дешевих кишеневкових книжках стотисячними й більше накладами, так що твір кожного класика можна купити буквально за копійки. Отже, щоб бути в згоді з правдою, перевернемо його твердження навпаки — радянські видавництва відстали від Західу в справі

Зі сцені та естради

І СМІШНО, І СУМНО...

Театральний ансамбль „Розвага“, який створено з початком цього року при Українському Домі в Торонті, 4 грудня ц. р. зорганізував вечір гумору, сатири, пісні, музики й танцю. Вечір пройшов під назвою „Неділя з Понеділком“, бо ж у ньому взяв участь відомий на американському континенті гуморист Микола Понеділок з Нью Йорку.

Зала переповнена, хоч місць і не бракувало, але бракувало крісел. Деяким слухачам довелось роздобувати їх самотужки і приносити з інших кімнат будинку. Не секрет, що публіка, стужена за гумором, прийшла послухати і побачити М. Понеділка, який і був головним виконавцем на цьому вечорі.

На залі пищали пищики, гули труби, бив барабан оркестри „Ябцьо — Джаз“, і я сам почувався, як „Орфей в пеклі“, що його виконувала оркестра (музика І. Оффенбаха). Гули й ревіли труби не тому, що цього вимагала композиція музики, а лише

тому, що оркестра, маючи за собою мало практики, заповзялась виконувати чужі і заскладні для неї композиції. Та й сама назва оркестри звучить якось гумористично: „Ябцьо — Джаз“. Для поляків і між поляками це було б, може й добре, але в нашому середовищі це звучить неповажно й несмачно.

Програма не мала ні ідейного, ні якогось певного мистецького змісту: елементи зовнішнього та внутрішнього конфліктів не творили в своєму поєднанні будь-якої ідейно-моральної проблематики. Адже в залі було багато молоді. Її зігноровано і не подумано про те, як би дати їй щось, що піднісило б дух та прив'язувало б цю молодь до нашого прекрасного мистецтва. Дано протилежне. З технічного боку, крім акустики залі, зайво супроводжував виконавців пісень „Ябцьо — Джаз“: голос співаків розтоплювалася оркестром, на сцені стояли мікрофони, але їх ніхто не вживав.

З усіх виступаючих співаків-аматорів (Ігор Хабурський, Ярослав Яблонський, Роксоляна Роля) найкраще виявила себе сопрано Валя Забажан, яка виконала дві пісні: „Коли весна цвіте“, муз.

популяризації клясиків на кілька десятків років.

Добре й те вже бодай, що "Бібліотекою світової клясики" зроблено корисний початок; і ми зично українському читачеві, щоб він дістав багато більше класичних творів, ніж передбачено пляном. Ще добре було б, щоб світова література для українського читача не кінчалася дев'ятнадцятим століттям. Тим часом, як на Заході кожен визначний твір по кількох місяцях його появи уже є в перекладі на різні мови, у плянах українських видавництв виглядає так, наче після Анатоля Франса західня література перестала існувати.

Побажаймо ж, щоб і в цій ділянці радянські видавництва, не хизуючись успіхами, почали потроху наздоганяти "буржуазний світ" і дали українським читачам і сучасним авторам бодай Гемінгвея і Антуана Сент-Екзюпері, які в російських перекладах уже є. Не шкодило б додати і Кафку, якого всі критики залишки лають, навіть не знаючи, що він написав.

Перевірте Ваші наліпки на конверті — число після Вашого прізвища показує, по яке число у Вас заплачено передплату. Якщо число на наліпці менше, ніж число одержаного Вами журналу, поспішіть з відновленням передплати.

Ф. Євсевського, слова В. Ворськло, та "Чари ночі", муз. В. Безкоровайного, слова О. Олеся. Панна Забажан має талант, і якщо працюватиме над собою, буде доброю співачкою. Про інших цього не можна сказати. Невдало поставлено Роксоляну Росляк на кінцевий вокальний виступ, бо ж ведеться так, що кінцеву точку виконує добрий артист, який і закріплює слухачеві цілу програму концерту.

Добре виконана пантоміма "Діти на вакаціях", а ще краще танець "Козачок", Лесею Білошицькою та С. Новицьким.

Не можна чогось доброго сказати про виступ гумориста М. Понеділка. Теми гуморесок були актуальні (окремі місця оваційно оплескувані), але погано опрацьовані. Автор гуморесок читав усі (а їх було з десять!) з пам'яті, інколи збивався. Це свідчить, що автор не рахувався з публікою. Мені здається, що М. Понеділок мало працює над удосконаленням себе і своїх творів — і це погано, бо ж він має неабиякий талант. Пригадую собі минулорічний виступ в залі УНО, виступ був кращий, ніж цього року. Зовсім зайво, бо справжні гумористи цього ніколи не роблять, М. Понеділок

Нарис про величний літературний пам'ятник старовини

Борис Олександров. "Слово о полку Ігоревім" — пам'ятник староукраїнської літератури. Нарис. Видавництво "Молода Україна". Торонто. 1960. Стор. 32.

У 775-ліття відважного, хоч і безуспішного походу князя Ігоря на половців, що став темою славновізної поеми "Слово о полку Іго-

ревім", вийшла в Торонті присвячена їй невеличка книжечка. В ній автор дав досить докладний огляд цього найвеличнішого літературного пам'ятника княжої доби і його війняткової цінності, підкреслюючи велику поетичну силу твору, його мистецьку правду й самобутність, як і нерозривний зв'язок з усною народною поезією тих часів, про що переконують поетичні звороти, метафори, гіперболи, епітети, порівняння та інші формально-технічні засоби, приклади яких широко наведені в нарисі.

Формальні особливості поеми розглянуті з погляду того, як послуговуючись мистецькими засобами, невідомий нам поет найповніше і найпереконливіше розкрив головну ідею свого твору — необхідність єдності українських князів в обличчі загрози від половців. Цьому підпорядковані і архітектоніка поеми, і часті реторичні звороти, і глибока народна символіка, і все багатство поетичного вислову. Опертий на багатьох прикладах і цитатах, розгляд формальної сторони поеми зроблено старанно і переконливо. Влучна завага, що автор, бажаючи надати висвітленій справі ширшого, загальноукраїнського значення, не обмежився у своїх згадках лише звязаними безпосередньо з Ігоревим походом землями, але поширив дію

Плач Ярославни.
Малюнок А. Константиновського,
1952.

розмахував руками і частково ногами, як провінційний клоун, що, можливо, й доречне в цирку, але не на сцені культурного театру. Якось мимовілі пригадуються мені слова славного гумориста Остапа Вишні:

"Коли входиш у літературу, чистъ черевики! Не забувай, що там був Пушкін, був Гоголь, був Шевченко! Обітри черевики!"

Ці чудові слова перестороги слід викарбувати на кожних дверях культурно-мистецьких осередків. Бо ж у дома можна ходити, як кому забажається, але на люди слід виходити пристойно одягнутому з гарно почищеними черевиками. З вузько-особистими інтересами і намірами полонити публіку далеко не пойдеш. А вже потім даремне буде нарікання на сувору критику, і даремно буде захищатись несприятливими обставинами, які зм'якшували б враження зроблених помилок.

Концерт, можливо, був би добрий для провінції, але ніколи не для вибагливого на мистецькі імпрези міста. А жаль!

Іван Пиштало

на цілу княжу Україну, наводячи назви міст і рік з різних її країв. При висвітленні багатств мовних засобів поеми варто було б також нагадати про наявність у ній багатьох чужоземних слів — половецьких, тюркських, монгольських, арабських, що також свідчать про багатство лексичного словника автора. До перекладачів поеми, крім перелічених, треба додати ще Драгоманова й Огоновського.

Спиняючись на особі творця поеми, автор нарису відзначає вийняткову силу його поетичного таланту, ще ширшого діапазону, ніж у Бояна, бо Боян лише співав славу князям, а він не лише прославляв їх, але часом і засуджував за міжусобиці. Цікаві були б думки про творця поеми не лише як поета. Вже відомо, що це була високоосвічена людина, учасник походу, знавець тогочасної літератури, літописів, творчості Бояна і князівсько-дружинної поезії. Кружляла думка, що ним був Біловод Пресович, вояк Ігоревого війська, згаданий у поемі, яку написав на замовлення князя Святослава. Але точно встановити це ніхто не міг.

Наведені в нарисі вислови дослідників поеми з різних народів — чеського славіста Яна Махала, сербського письменника І. Шайковича, французького письменника А. Рембо, професора слов'янських наук у неаполітанському університеті Етторе Ля Готто, німецького славіста Вільгельма Грімма, англійця Леонарда Магнуса особливо цінні, бо й тепер на Заході не зникла думка про неоригінальність цього твору. Це ж у 1950 році, під час відзначення 150-ліття першого друкованого видання "Слова о полку Ігоревім", впливові паризькі наукові журнали писали, що ця поема є фальсифікатом з кінця 18 ст. Тому вислови визначних західноєвропейських учених, що стверджують оригінальність цього пам'ятника 12 ст., дуже важливі.

Цінність даного нарису побільшується й тим, що, як видно з поданих джерел, автор використав найновішу літературу, що з'явилася на тему про цей твір протягом останніх п'ятнадцятьох років, беручи праці з 1944, 1947, 1954, 1955, 1956 і дві з 1958 року.

Як реферат, ця праця була виголошена в Торонті і знайшла неперебірливу критику журналу "Нові Дні" ч. 126-127, по суті якої прелегент дав докладну відповідь на сторінках "Молодої України" ч. 73

З ОДУМІВСЬКОГО ЖИТТЯ У США

ПОСВЯЧЕННЯ ТА ВІДКРИТТЯ БУДИНКУ ОДУМ-У В ЧІКАГО

На 10 з'їзді ОДУМ-у в Нью-Йорку Чікагській філії дано бюст Симона Петлюри як найкращій філії в Америці. І ось знову ця філія відзначається сміливим вчинком — вона першою серед всіх філій Об'єднання Демократичної Української Молоді придбала власний дім. Посвячення призначено на 11 грудня 1960 року. Перед призначеною годиною дім ОДУМ-у, який міститься по 2516-18 Вест Дівіжен вулиці, заповнився гостями. Наново пофарбована й збудована сцена з написом "Вітаємо гостей".

Молебнь та посвячення дому провів отець Федір Білецький у сослужіжні отця Миколи Литваківського, хору церкви Св. Софії під керівництвом Новохацького та хористів церкви Св. Володимира з отцем Ст. Позняком і співаками. Відкрив це свято ОДУМ-у п. Андрій Шидогуб, голова об'єднання по придбанні будинку ОДУМ-у; він привітав гостей і склав подяку тим особам та організаціям, які допомогли в реалізації купівлі дому. В кінці свого привіту він викликав на сцену голову філії ОДУМ-у Олексія Коновалу, передав йому ключі від будинку і даліше ведення святкової програми.

Голова філії привітав присутніх гостей, духовенство, представників організацій, товариств, а саме Євгена Федоренка — голову ЦК ОДУМ-у, Василя Пономаренка — 1-го заступника голови ГУ ОДУМ-у та голову Клівлендської філії, Єв-

та "Вільного Слова" ч. 42-43 за 15-22 жовтня м. р.

Книжечка ілюстрована цікавими репродукціями з творів різних мистців, також титульної сторінки першого видання поеми в 1800 році та видань її в різних мовах. Долучені також знимки з постав опера "Князь Ігор" у Москві та Ленінграді. Оскільки такі знимки є, варто було б хоч двома словами згадати, що за цією поемою створили оперу "Князь Ігор" композитор Олександер Бородін і драму "Сон князя Святослава" Іван Франко. Побажанням було б додати й знимки з постави опери "Князь Ігор" в Україні, де в Києві, Харкові та Одесі вона мала великий успіх і відзначилась оригінальністю режисерського задуму та декоративного оформлення. Але це є,

гена Кальмана — орг. референта ГУ та голову Трентонської філії, Віктора Росинського — культ. освітнього референта та голову Ньюаркської філії, Володимира Лисого — голову Міннеаполіської філії, Марію Шкrebець та Галину Бойко — членів управи Чікагської філії.

Було винесено подяку всім тим, що пожертвували певну суму на купівлю дому, та тим, що працювали при ремонті. Філія ОДУМ-у в подяку за працю при ремонті дому склала подяку панові Л. Ботвинові, керівникові ремонту, найстаршому віком робітникові п. К. Луппо та П. Завертайлові і вручила їм букети квітів разом з Грамотами Віячности. Управа філії нагородила юних одумівців, у більшості дівчат, Грамотами за їх активну допомогу в збиральні фондів на дім ОДУМ-у.

Після роздачі грамот було прочитано письмові привіти від філій ОДУМ-у в Портленді, Орегоні, Філадельфії, Головної Управи ДОБРУС-у, СУМА, Пласти та інших. З усними привітами виступили д-р Т. Лапичак, Голова ОУРДП п. К. Приходько, від Селянської Партиї п. Масловський, від т-ва "Самопоміч" п. д-р Ілля Мула, від Об'єднаних відділів УРСоюзу пані Катерина Доманчук-Баран, від т-ва "Самодопомога" п. Вол. Тимцюрак, від Об'єднання демократичних організацій п. Орест Дзюбинський, рівночасно складаючи певні суми на дім ОДУМ-у, а панове Вестеровський, інж. Білинський, Павло Завертайло, п. Муха, М. Домашевський замість по-

звичайно, лише побажання, бо дістати такі знимки не є легкою справою. Про оперу "Князь Ігор" та її постави на українській сцені напишемо нашим читачам з нагоди недалеких роковин смерті її автора.

Твір "Слово о полку Ігоревім" увічнаний вінцем безсмертя. Створена в період внутрішньої боротьби окремих роздріблених українських князівств і безперервних половецьких нападів, ця героїчна поема, ідею якої було єднання перед лицем зовнішнього ворога, підносилася на той час справу першочергової важливі залежності. Такою актуальною залишається вона для нас і сьогодні, тому її поява нових праць, що популяризують цей величавий твір, має для нас важливе значення.

Сергій Голубенко

бажань склали грошеві пожертви. Також виступали з привітами члени президії і також вносили пожертви.

Після усних і письмових привітань говорив Голова Центрального Комітету ОДУМ-у Євген Федоренко. Він звертав увагу громадянства на потребу більшого зацікавлення молоддю, бо багато наших юнаків по школах не хочуть признаватись, що вони українського походження і ставив за приклад президентів Америки, які ніколи не соромились, що їх батьки були німецького чи ірландського походження. Пропонував створити т-во прихильників ОДУМ-у, для покращання умов праці одумівської молоді.

Після короткої перерви почалася мистецька частина, якою керував Ярослав Меркело. У мистецьку частину входили декламації юних одумівців Петра Бойка, Андрія Скиби, Василя Ковальчука, Валі Пошиваник, Люби Литус та членів старшого ОДУМ-у Стеffi Ковальчук і Олени Павелко. На фортепіані грали Людмила та Оксана Ревенки, Людмила Мирутенко та Тамара Дмитренко, на акордеоні Люся Петренко, а юні одумівці під акомпаніментом Марії Пилипенко виконали два танці — "Хоровід" та "Гопак колом". Марія Пилипенко і Розмарі Амадіо виконали на акордеонах "Легку кавалерію" Суппе та в'язанку українських пісень. Гуморист Гриць Мотика прочитав фейлетон "Як направляли дім ОДУМ-у". На закінчення кварнет філії (Марія Пилипенко, Марія Шкребець, Галина Бойко і Олена Павелко) виконали "Білі каштани" слова А. Малишка, муз. Майбороди, й народну пісню "Скажи мені правду", а на прохання гостей — "Червоні маки" і "Ой у полі".

Хронікар.

ЮВІЛЕЙ ФІЛІЇ ОДУМ-У В НЬЮАРКУ

Цього року минає 10 років з часу організації філії ОДУМ-у в Ньюарку. 10 років праці молоді, шукання своєї істини в громадсько-політичному житті на еміграції та в ново-прибраній Батьківщині. Старші громадяни горді з того, що наша молодь щоразу більше й більше займає своє заслужене місце в українській спільноті, як молодь, свідома свого завдання й обов'язку в житті нації. За 10 років існування філії через цю школу громадського ви-

В. Росинський — Голова філії
ОДУМ-у в Ньюарку.

ховання перейшло більше 150 осіб молоді.

У неділю, 23 жовтня ц. р., відбулися Ювілейні збори нашої філії. Вони були добре підготовлені й перевпроваджені. Цікавою була доповідь Ів. Павленка, що яскраво подав факти з діяльності ОДУМ-у. Уступаючий голова філії Антон Філімончук, завдяки якому філія начно зросла й проявила активну діяльність, досить широко звітував про минулу каденцію та зі свого досвіду висловив цікаві думки й побажання на майбутнє, особливо в ділянці праці з доростом — юними одумівцями. Збори оплесками нагородили працю уступаючої управи та вибрали нову управу на 1961 рік у складі: В. Росинський — голова, Д. Одочик — заступник гол., Н. Стокальська — секретар, І. Стойко — культ. освітній референт, Л. Росинський — фінансовий референт, А. Філімончук — керівник юного ОДУМ-у та В. Журавель — господар. До Контрольної комісії обрано: Ів. Павленко — голова, В. Мартинюк та М. Павленко — члени.

За активну й творчу працю в минулій каденції на пропозицію контрольної комісії збори ухвалили дві нагороди. Першу нагороду дістав активний й кількаразовий голова філії Антон Філімончук, а другу нагороду дістала активна одумівка — Галя Павленко. Ці нагороди про-

голосив присутній Голова Управи Микола Дзябенко.

З привітанням і побажаннями творчої праці та закликом до ОДУМ-у, щоб він тримав тісні зв'язки зі старшим громадянством, виступив Голова Головної Управи ОУРДП — К. Приходько. Більшість присутніх батьків щиро вітали активізацію праці філії ОДУМ-у та висловили свої поради й побажання на майбутнє.

В. Кирейко.

НОВА ФІЛІЯ ОДУМ-У

Перед 10-им Ювілейним з'їздом ОДУМ-у в США була заснована наймолодша філія на північному заході Америки, в м. Портленд, Оregon.

Місто Портленд — це океанський порт, який вріався в суходіл на 80 миль від океану, як також є центром постачання на цілу округу.

Тут можна бачити пароплави з усього світу.

Це є найбільше місто в стейті Орегон, пів мільйона населення, але не є його столицею.

Через близькість до великих вод, клімат тут приморський.

Майже цілий рік цвітуть рожі і багато інших квітів, через це місто також відоме як місто рож.

Зимою падають дощі. Сніг можна бачити круглий рік в погідний день на горі Маунт Гуд, за 65 миль від міста.

Ця гора є великою атракцією для туристів, які ідуть за сотні миль літом, щоб проїхатись на лижвах у липні.

Населення — це переважно нащадки піонерів з скандинавських країн.

Українці є "старі" емігранти й новоприбулі. Хоч кількісно їх не так багато, все ж є люди, які провадять українську громадську працю.

Нова філія ОДУМ-у буде також брати участь в громадському житті, помагаючи Товариству Приятелів Української Культури гідно презентувати українців перед американцями, також у відзначеннях українських національно-державних свят.

Не байдужа молодь до українського співу й танку.

Зараз молодь використовує погідні теплі дні і виїжджає на природу, а їхати є куди і дивитись є на що.

Одумівець.

Список авторів, твори яких друкувалися в “Молодій Україні”

чч. 1 — 75

Антоненко-Давидович Борис, 41, 57-58,
Адамович Антін, 72
Багряний Іван, 18, 19, 20, 42, 43
Барка Василь, 72
Басюк Віктор, 17, 19
Бендер Віталій, 9, 10, 12-13, 17, 23, 50, 57-60, 72, 75
Бирнгем Джеймс, 6
Биргуньо Х., 32
Битинський Микола, 5, 9
Біланюк Олекса, 29
Білік Володимир, 31, 34, 35, 70
Білас Лев, 43, 45
Білінський Ярослав, 17, 20, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 73
Білкун Микола, 23
Бір Євгенія, 45
Боднарчук Іван, 34
Борисевич Леся, 25
Богдановіч Максім, 4, 8
Бор. Ол., 4, 9, 11, 12-13, 16
Будило Г., 49
Буряківець Юрій, 8, 12-13, 17, 24, 28
Вакуленко П., 69
Вакуловський Вадим, 3
Василевич Іван, 8, 10
Василенко Ростислав, 45
Васильченко Степан, 41
Васютинський В., 43
Вербоватий Степан, 28, 32
Великохатько Федір, 5
Веретенченко Олекса, 11
Вірний А., 38
Віталенко В., 53
Влизько Олекса, 4
Войткевич Г. В., 39
Ворскло Віра, 4, 23, 25, 26, 28, 29, 32, 34-36, 43, 45, 47
Воронько Платон, 74
Гайдар Р., 28
Галан Анатоль, 4, 10, 20, 33, 35, 36, 39, 40, 42, 43, 47, 49, 50, 52, 53, 61, 65, 75
Ганжула Орест, 4, 7
Ганусовський Б., 67
Гарасевич Андрій, 65-66
Гекслі А., 42, 43
Герць П., 52
Гірняк Йосип, 63
Глинняний Андрій, 36, 41
Гоголь Микола, 59-60
Голованівський Сава, 36
Голуб Всеволод, 6, 18
Голубенко Сергій, 57-58, 61, 62, 63, 64-66, 67, 69-72, 73, 74, 75
Гончар Олесь, 6, 12-13, 70
Гончаренко Іван, 30, 32, 34, 36-41, 43, 45
Гордієнко Г., 3, 32, 41

Горова Ліда, 6
Горбенко Віра, 6
Горохович Таня, 7, 16
Грабенко Ол., 4
Гришко Василь, 16, 55, 57-58
Григоренко Юрій, 27
Гребля В., 62, 64
Григорович С., 70
Громовий Лір, 16, 32
Гуменна Докія, 9, 16
Гурієнко П., 61
Гара Анна, 64
Гварески Дж., 26
Гловінський Євген, 3, 16
Дальний Мар'ян, 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 11-13, 16, 17, 21, 22, 26, 28, 29, 53-54, 55, 74
Данилевич Ірина, 29
Дедіжер Вл., 20
Де Ружмон Дені, 5, 7, 18
Дивнич Юрій, 2, 6, 14-15, 34, 62
Диновська Ванда, 29, 30
Діма, 23
Дзябеню Микола, 70
Джуринка Кость, 74
Добсон Кристофор, 62
Домонтар М., 32
Дончук Зосим, 22
Довженко Олександер, 53, 57-58, 62, 63
Дорошко Петро, 64, 73
Драй-Хмара Михайло, 5
Драй-Хмара Оксана, 16
Драгоманов С., 9, 10, 12-13, 16
д'Таркур Роберт, 1
Дубилко Іван, 2, 9, 11, 14-15, 23, 24, 73
Дубина Василь, 47
Дубинець Іван, 4
Дубняк Володимир, 3, 5, 6
Дубовий В., 27, 28
Дурдела М., 27
Дудзіцький Ул., 3
Душник Володимир, 6
Жолтак Олесь, 39
Забіла Наталя, 61
Завітневич Василь, 6
Загачевський О., 18
Заремба Зигмунт, 27
Зерницький О., 65-66
Зінкевич О., 74
Зеров Микола, 5, 10, 57-58, 72, 74
Зощенко М., 19
Збурський Ол., 62
Задека Мартин, 64
Івченко Людмила, 32
Ікер, 63
Іщук-Пазчиняк Наталія, 43
Калачинський М., 59-60
Кетлін Джордж, 14-15
Качуровський Ігор, 7, 9, 10, 14-15, 17, 37, 41, 47, 53, 55, 69
Карпенко-Криниця Петро, 11, 16, 19, 27, 28
Клен Юрій, 1, 7, 20, 22, 41, 55, 65-66, 71
Клішевіч Ул., 31
Клюк Петро, 32
Килимник Степан, 70
Кислиця Дмитро, 65-66
Коб Володимир, 39
Коваленко Людмила, 39
Коломиєць Тамара, 43, 74
Колосюк Василь, 52
Колянківський М., 29
Коновал Олексій, 31, 34, 41, 72, 74
Конопльова В., 21
Косинка Григорій, 8
Короленко Володимир, 11
Котович Павло, 53
Костенко Л., 55
Кравців Богдан, 2, 24
Кравченко А., 21, 22, 31
Кримський Володимир, 32
Крохмалюк Р., 23
Крупницький Борис, 32
Күмановський-Лобай А., 31
Күніця Іван, 25
Кулленко Олекса, 69-60
Кульбак Лідія, 70
Кучма В., 31
Крилач Ю., 64
Лагода Валентин, 73
Лапичак Тома, 47
Левицький Мирон, 55, 57-58
Лесик Т., 3
Легіт Андрій, 7, 14-15, 21, 26, 29, 31, 33, 40
Лекок Степан, 41
Лиман Леонід, 5, 57-58
Литваковський М., 71
Литвин Григорій, 7, 14-15
Лимар Ю., 39
Лимаренко Павло, 11, 14-15, 16, 23, 57-58
Лисенко Остап, 38
Лисняк Роман, 35
Лівицький Андрій, 5, 8
Лівицький М. А., 62
Ліщина Л., 65-66
Ломачка Свірид, 8, 11, 17, 18, 37, 41-43, 45, 50, 53, 55, 69, 75
Лобода Іван, 14-15
Лотишко Микола, 1, 7
Лондон Джек, 9, 10
Лубська О., 8
Луцький Юрій, 69
Луч Іван, 24
Лягерквіст Пер, 24, 36
Лятуринська Оксана, 12-13
Льюка Ф. Г., 41, 45, 64
Логвиненко Віталій, 61
Маланюк Євген, 3, 37, 71
Малишко Андрій, 5, 11, 24, 43, 45, 49, 55, 67
Манило Іван, 41
Марголін Ю., 12-13
Маляр Павло, 22, 26

Марморський М., 57-58
 Мартін П., 33
 Матула Петро, 14-15, 18, 31
 Мартинюк Юрій, 3, 20, 24, 25, 27-29,
 31-36, 38, 42, 43, 45-47, 50, 60, 63, 64
 Маслюк Григорій, 70
 Мерошевські Юл., 10
 Мироненко Т., 70
 Микиша Михайло, 34
 Михальчук В., 35
 Мильнеченко О., 32
 Мілош Чеслав, 11
 Міненко Т., 3
 Мовчан Юл., 47
 Момот Яків, 50
 Мосендр Леонід, 24
 Мудрік Ніна, 19, 21
 Муніс Е., 4
 Наш Віктор, 55
 Нехода Іван, 23
 Одарченко Петро, 41
 Овчаренко Микола, 28
 О'Генрі, 37, 43, 62
 Одрач Федір, 17, 37, 49
 Олександров Борис, 3, 4, 7, 10, 14-15,
 19, 25, 26, 35, 41, 42, 46, 50, 71, 72, 73
 Олесь О., 49
 Онуфрієнко Василь, 1, 35, 49, 50, 57,
 61, 64, 65-66, 67, 69, 70
 Опільський Д., 12-13, 16, 21, 23
 Орест Михайло, 24, 28, 32, 41, 70
 Ортинський Л., 55
 Осипов Олександер, 17, 40
 Осипович Борис, 8, 12-13, 14-15, 18
 Охрим Юрій, 8, 26
 Осьмачка Тодось, 5, 8, 10, 24, 25
 Павлюк Леонід, 35, 46-47
 Панч Петро, 11, 33
 Пеленський Зенон, 9
 Пеленський Ярослав, 63
 Петлюра Симон, 4, 23
 Первомайський Леонід, 27, 67
 Піддубний Ів., 10
 Підсуха Олександер, 14-15
 Підгайний Олег, 7, 8, 10
 Плотва Іван, 49
 Плужник Євген, 9, 11, 57-58, 70
 Пишкало Іван, 53, 55, 59-60, 65-66, 75
 Полтава Леонід, 22, 24, 37, 47
 Подоляк М., 71
 Поліщук Клим, 49
 Попівський Євген, 50
 Ребро Петро, 38
 Ревуцький Валеріян, 1, 2
 Рильський Максим, 2, 4, 5, 12, 22, 24,
 36-38, 40, 42, 43, 45, 55, 72, 73, 74
 Риндик Степан, 28, 43, 47, 49, 53, 72
 Ричок Роман, 43
 Робенко Т., 57-58
 Романович С., 74
 Ромен Левко, 34
 Розгін Іван, 52, 53-54, 59-60
 Рубчак Богдан, 20, 23, 27, 32, 33, 35
 Руд'ко М., 69
 Руслан О., 17, 18
 Русальський Володимир, 1, 21, 71
 Рябокінь Х., 28, 38
 Рябокляч Іван, 65-66

Самчук Улас, 4, 5, 14-15, 21-
 Салавей Ал., 12-13, 53
 Сацюк Ол., 55-56, 70, 71
 Сільоне Іг., 20, 43
 Сварог Вадим, 31, 33, 38, 40, 61, 67
 Свідзінський Вол., 57-58
 Саський Вол., 57-58
 Семенів З., 61
 Скит Григорій, 27-30, 32, 33
 Сенько Ася, 41
 Ситник Михайло, 40, 47, 50, 61, 64
 Смаглій В., 59-60
 Смолянський Ол., 3, 16, 18
 Славутич Яр, 14-15, 19, 23, 62, 67
 Соловей Дмитро, 10, 14-19, 21
 Сосюра Володимир, 8, 34, 39, 46, 47,
 51, 69
 Сошенко Марія, 25, 26
 Стажів Матвій, 4, 7, 12-13
 Спасокукоцький Ю., 61
 Старицька-Черняхівська Людмила,
 46, 57-58
 Степ Павло, 46, 47, 50
 Стойко Анна, 34
 Сядніков Массей, 65-66
 Стороженко І., 55, 75
 Талько Лешек, 12-13
 Твейн Марк, 4
 Терновик Іван, 1, 3, 12-13
 Тичина Павло, 6, 16, 24, 40, 46, 67
 Тарнавський Остап, 36
 Ткач О., 35
 Ткачук Дмитро, 26
 Ткаченко Валентина, 52, 65-66
 Топчій Віктор, 1, 4, 26, 27, 28
 Феденко Богдан, 17
 Українка Леся, 11
 Федоренко Євген, 23, 29, 40, 46-47, 55
 Филипович П., 5, 71
 Халіва Іван, 29, 31, 34
 Хвильовий Микола, 10
 Хміль Іван, 20

Хожітва Т., 70
 Цимбалістий Богдан, 20, 23
 Чандер Крішан, 39
 Чапленко Василь, 43, 71
 Чижевський Дмитро, 29
 Черінь Ганна, 19, 20, 22, 24, 37-39, 46,
 47
 Чернецький Антін, 9, 12-13, 16, 18, 33
 Честертон Г., 40
 Чичка Хв., 5, 10
 Шанковський Лев, 17
 Шевченко Тарас, 35, 69
 Шевчук Василь, 45
 Шелест Володимир, 2, 5, 8, 22, 41, 49,
 55, 74
 Шаенко Петро, 19
 Шлемкевич Микола, 17, 19
 Шпилька Олександер, 32, 52, 53
 Шрамченко Святослав, 49
 Шульга В., 50
 Шумська Раїса, 65-66
 Щербак Микола, 53
 Юриняк А., 19, 52, 69
 Ямoto Ш., 36
 Янів Володимир, 27
 Яновська Т., 55
 Яновський Юрій, 4, 17, 18
 Яресько Т., 62

Крім згаданих авторів, у "Молодії України" друкувалися думки й довші цитати з творчості таких видатних особистостей:

Т. Г. Масарик (4), І. П. Мазепа (4, 30), ля Рошефуко (9), Бернард Шов (9), Конфуцій (10), Берtrand Рассел (11), Степан Цвайг (16), Альберт Швайцер (18, 42), маршал Монтгомері (20), Сігман Рі (22), ген. Дуглас Мек Артур (26), Юрій Липа (40), Ігнаціо Сільоне (43), Ля Бруєр (46), Ернст Гемінгвей (67), Борис Пастернак (72).

Листування редакції

I. Лукаш, Портленд. Надіслана Вами фотографія, на жаль, не чітка і на виготовлення кліше не надається. Нотатку містимо.

Ю. Буряківець, Філадельфія. Шан. друже, не маємо до Вас ніякого упередження, але Ви надсиласте нам дуже давні (41-42 рр.) вірші, до того ж не цілком рівні якістю. Дещо використаємо в черговому числі.

A. Пилипів, Чікаго. Дискусію на цю тему припинено. Б. Олександров дав докладну відповідь на зроблені йому закиди в чч. 42-43 "Вільного Слова". Не маючи спромоги заперечити його аргументи, ред. "Нових Днів" з зловтішністю дрібного інтригана ухопився за коректорський недогляд у 74-му числі "Молодої України", не зважаючи на те, що в наступному числі за листопад-грудень — тобто ще до появи 131 ч. "Нових Днів" — була поправка і пояснення. Якщо цей випад з приводу коректорського недогляду (яких, до речі, повно в "Нових Днях") — це останній аргумент ред. Волиняка у свій захист, то це дуже слабенький, щоб не сказати примітивний, захист, що нагадує уже віджиле в українських селах, але, очевидно, живуче в традиції ред. Волиняка, показування дулі з-за плота.

З. Стецюк, Австралія. Дякуємо за признання та слова заохочення. Щодо авторитетів, то вони є дійсні і уявні. У випадку, про який Ви згадуєте, справу маємо з авторитетом уявним, так би мовити псевдоавторитетом.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЙ

Вельмишановні Панове!

З переїздом з одного міста до другого, губиться нитка з журналом "Молода Україна".

Пересилаю \$1.00 і прошу Вас надіслати мені три останні числа журналу та змінити стару адресу на нову, яка, сподіваюся, буде перманентною.

З щирим привітом,

Ол. Скоп, Каліфорнія.

До Адміністрації журналу "Молода Україна".

Мені не хотілось би, щоб журнал "Молода Україна" перестав приходити до мене через заборгованість у моїй передплаті.

Дуже прошу Вас повідомляти мене про заборгованість, я негайно її вирівняю.

З щирою пошаною,

Ліда Цегельник, Австралія.

Вельмишановні Панове!

Дорогі мої молоді Друзі!

Переглядаючи два журнали, числа 73 і 74, "Молодої України", я пригадав молоді роки свого дитинства. Журнал добрий, і Ви робите святе діло, якому колись завдячуватиме Батьківщина. Працюйте, організовуйтесь і розбудовуйте свій пресовий

орган та не забувайте про долю своєго народу. Ворог хитрий і підступний.

Я вже не стану Вам багато в допомозі, бо є пенсіонером, хоч ще й працюю посьогодні. Та все ж таки, переглянувши "Молоду Україну", я переказав Вашому уповноваженому на Великобританію 2 фунти стерлінгів, які прошу зарахувати на мою передплату чи пресовий фонд.

З глибокою пошаною і довір'ям, широко Ваш Андрій Тищенко, Англія.

Вельмишановні Друзі!

Прочитав я Ваше звернення у вересневому числі про подвоєння кількості передплатників і хочу знову поновити свою пропозицію, а саме: а) передплату для молоді і студентів залишити такою, якою вона є, б) встановити нову розцінку передплати для бізнесменів і професіоналістів, прізвища яких і назви їхніх фірм друкуються в кожному числі журналу. Це й буде найкращою реклами, а молодечому журналові найліпшою допомогою. Передплату для фірм і професіоналістів треба встановити в сумі 10 дол. річно.

Бажаю Вам успіхів у Вашій праці,

А. З., Брюссель, Бельгія.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖЕРТВУВАЛИ:

Іван Гордієнко, Гамільтон	\$1.50
М. Ситник, Гамільтон	1.50
Вікторія Бельська, Торонто	0.50
Прот. В. Слюзар, Монреал	0.50
Л. Кривіцький, Торонто	1.50
Іван Поліщук, Філадельфія	2.00

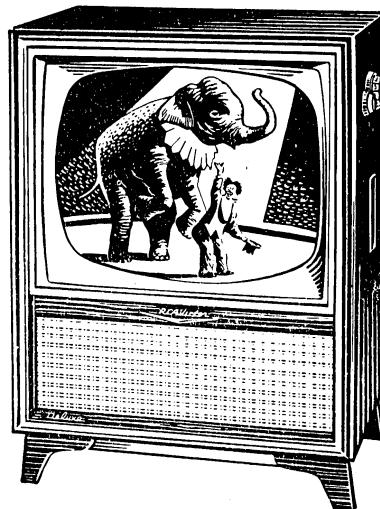
Василь Матвієнко, Монреал 0.50
В. Гавришків, Вінніпег 1.50

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТИНИКІВ

ПРИЄДНАЛИ:

Зіна Лішина, Торонто	3
Петро Гурський, Філадельфія	3
Рая Подопригода, Торонто	1
Даніело Завертайло, Чікаго	1

НАЙБІЛЬША
УКРАЇНСЬКА
КРАМНИЦЯ МЕБЛІВ

ROCHESTER
Furniture Co. Ltd.

423 College St., Toronto, Ont.

Tel. EM 4-1434

Тут знайдете великий вибір хатніх меблів, холодильників, газових та електрических печей, радіо-телевізійних апаратів та багато інших предметів домашнього устаткування по НАЙНИЖЧИХ цінах, на догідні умови сплати.

Зайдіть і переконайтесь в цьому самі.

██

ВІДОМА В ТОРОНТО
УКРАЇНСЬКА ДРУКАРНЯ

«КИЇВ»

з модерними, автоматичними машинами. Друкує книжки, брошури, часописи та всякі канцелярійні й комерційні друки.

Замовлення слати на адресу:

KIEV PRINTERS LIMITED

686 Richmond St. West
Toronto, Ontario, Canada

Tel.: EM 3-7839

Робота чиста, скора й солідна.

Future Fuel Oil Ltd.

& GASOLINE SERVICE STATION

945 Bloor St. West, — Toronto, Ontario

Вденъ: LE 6-3551 — Вночі: RO 2-9494

Перша українська фірма доставі опалової оліви для домашнього та індустріального вжитку.

Чищення, направи та встановлення нових форнесів.

Обслуга протягом 24 годин.

Чистимо форнеси і доставляємо

О п а л о в у о л и в у .

Матимете повне вдоволення та першорядну обслугу

— В —

ALCO FUEL OIL CO.

Власник: Інж. О. ЮХИМЕНКО — Тел.: RO 2-5204

Друковано в друкарні "КИЇВ", 686 Річмонд вул. Торонто, Онт. Тел.: EM 3-7839